Koersdocument Arnhem 2040

‘Samen bouwen aan Arnhem’

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Koersdocument Arnhem 2040
Opdrachtgever Gemeente Arnhem
10 juli 2020

Dit Koersdocument is samengesteld door Land-id, in opdracht van en in samenwerking met gemeente Arnhem.

GEMEENTE Arnhem

land iD
Strategisch ontwerpers
voor gebieden in beweging

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

Koersdocument als basis voor de Participatie voor de omgevingsvisie 4
Omgevingsvisie Arnhem 2040 5
Gesprek met de stad 6
Bouwstenen Koersdocument 6

2. Regionale posititie 7

Arnhem; motor van de Groene Metropool 7

3. Toekomstbeeld Arnhem 2040 8

Stapelen van ambities 9

4. Scenario's

Overzicht 10
Arnhem als Netwerk 11
Boulevards van Arnhem 12
Compact stadshart 16
20

5. Gesprek met de stad

24

Bijlages

A De ruimtelijke kwaliteiten 27
B Kansenkaarten 29

1. Inleiding

Voor u ligt het Koersdocument Omgevingsvisie. Op basis van het Koersdocument gaan we in gesprek met inwoners en andere stakeholders van Arnhem. Hun inbreng is een input voor de Omgevingsvisie.

Koersdocument als basis voor de participatie voor de omgevingsvisie

Om over zo'n breed en complex onderwerp een goed gesprek te kunnen voeren, is een stevige basis nodig. Een basis die voldoende gespreksstof biedt, maar tegelijkertijd nog voldoende ruimte laat voor verschillende meningen en ideeën. Het Koersdocument is deze basis. Het laat zien waar we vandaan komen, voor welke uitdagingen we nu staan, en wat verschillende lijnen zijn om over de toekomst na te denken. Het koersdocument probeert aan te sluiten bij thema's die Arnhemmers belangrijk vinden voor de toekomst van hun stad: Wat betekenen deze voor de inrichting van hun leefomgeving? Hoe ziet Arnhem er dan uit? De uitkomsten van het gesprek nemen we mee bij het opstellen van de omgevingsvisie, als advies aan het bestuur.

Omgevingsvisie; instrument van de omgeving

De Omgevingsvisie is één van de belangrijkste instrumenten van de Omgevingswet. Andere kerninstrumenten zijn de omgevingsprogramma's, het omgevingsplan en de vergunningverlening. De planning daarvan staat ook in de tijdlijn weergegeven. De Omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn op de fysieke leefomgeving van de gemeente Arnhem. Het maken van een visie is vooral een proces van belangen afwegen en slimme oplossingen bedenken over hoe wij om willen gaan met de inrichting van de stad. Uiteenlopende beleidsdoelen, ambities, initiatieven vanuit de stad hebben afzonderlijk een claim op de fysieke ruimte. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners komen we tot afwegingen en oplossingen.

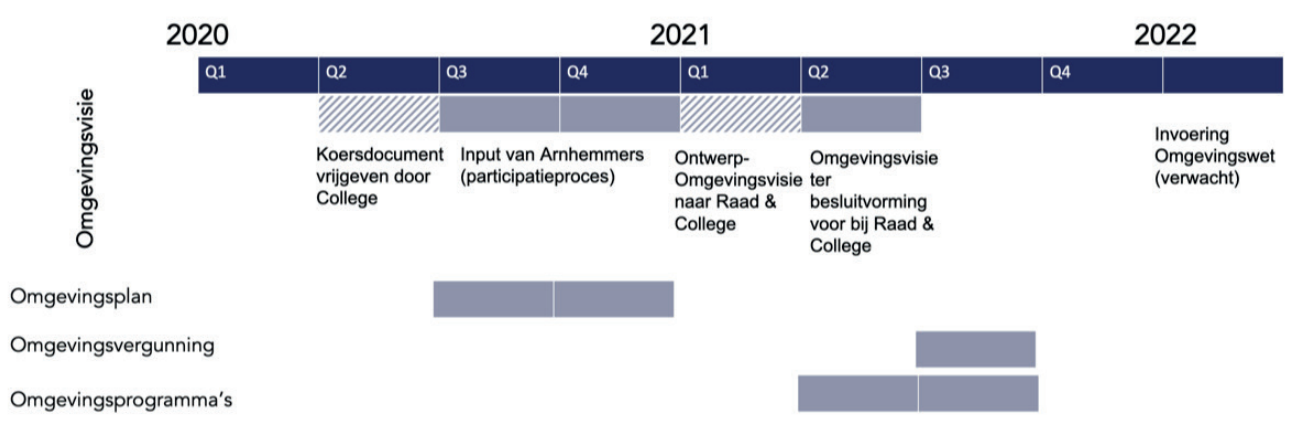

Afbeelding 1.1 Tijdlijn omgevingsvisie

Omgevingsvisie

Omgevingsvisie Arnhem 2040 omvat het integrale toekomstbeeld voor Arnhem 2040 en de koers ernaartoe.

De visie kan gezien worden als een integrale kop op sectoraal beleid en als kader voor toekomstige ontwikkelingen en initiatieven.

De omgevingsvisie voor Arnhem wordt inhoudelijk opgebouwd vanuit:

- de ruimtelijke kwaliteiten van Arnhem, ook wel DNA genoemd;
- de opgaven en ambities voor de leefomgeving, samengebracht in kansenkaarten per thema;
- een globaal wenselijk toekomstbeeld, verkregen uit de 2 bovengenoemde bouwstenen;
- input vanuit het participatieproces.

De visie omvat de koers voor Arnhem 2040 en is geen blauwdruk voor de toekomst. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering.

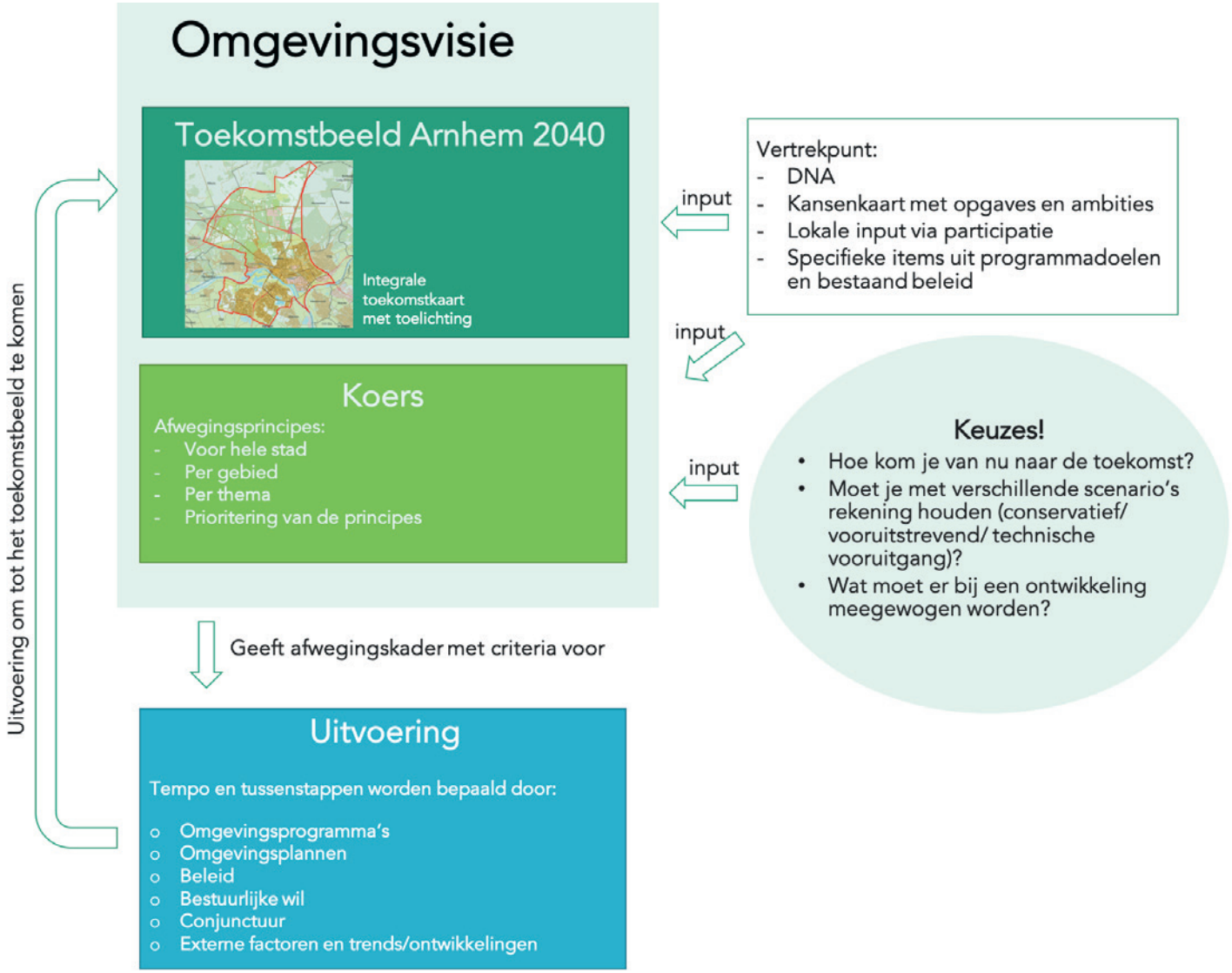

Afbeelding 1.2 Opbouw omgevingsvisie

Gesprek met de stad

In het gesprek proberen we aan de hand van het koersdocument aan te sluiten bij wat Arnhemmers belangrijk vinden voor de toekomst van hun stad: Hoe ziet Arnhem er dan uit?

In het koersdocument zijn scenario's opgenomen die prikkelend bedoeld zijn en helpen een gesprek te voeren over keuzes en prioriteiten voor Arnhem 2040.

De uitkomsten van het gesprek nemen we mee bij het opstellen van de omgevingsvisie, als advies aan het bestuur. De participatie heeft op de 'participatieladder' het niveau van raadplegen.

Bouwstenen van het koersdocument

De koers en het toekomstbeeld Arnhem 2040, straks het hart van de omgevingsvisie, worden opgebouwd uit kansen en opgaven in de fysieke leefomgeving (ruimte) van de stad. Daarnaast staan opgaven niet los van de identiteit en kwaliteit van de bestaande stad (het DNA van Arnhem). In de bijlagen zijn overzichten van ruimtelijke kwaliteiten en kansen en opgaven per ruimtelijk thema opgenomen. De sociale opgave van de stad maakt onderdeel uit van alle kansenkaarten. De synergie en dilemma's tussen de bovengenoemde bouwstenen, gevoed door maatschappelijke waarden, leiden tot het toekomstbeeld en de koers voor Arnhem 2040, het hart van de omgevingsvisie. Het toekomstbeeld en de keuzes en prioritering van thema's hierbij zijn dan ook een belangrijk onderwerp voor het gesprek met de stad.

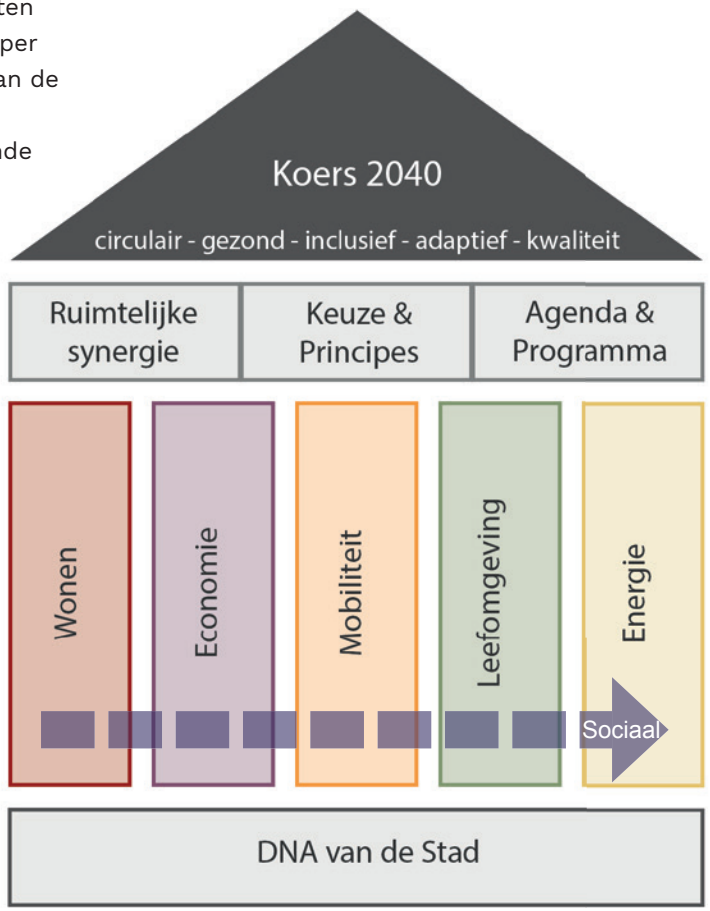

Afbeelding 1.3 Opbouw koers

2. Regionale positie

Arnhem; motor van de Groene Metropool

Arnhem kent van oudsher een aantrekkelijke ligging tussen stuwwal en rivier en een strategische ligging in het netwerk tussen de Randstad en het Ruhrgebied. Dit heeft ervoor gezorgd dat Arnhem een aantrekkelijk stad is voor bewoners, bezoeker en bedrijven om zich te vestigen en de stad zich kon ontwikkelen als de hoofdstad van de provincie. De regio Arnhem Nijmegen is inmiddels het grootste verstedelijkt gebied buiten de Randstad en een moderne kennisintensieve regio. Er zijn bloeiende innovatieve bedrijven in alle economische sectoren met de topsector Energy als belangrijk groeispeerpunt voor Arnhem.
De trek naar de stad en regio vormt ook een uitdaging voor de toekomst. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen een passende woning vindt, hoe blijven we op een duurzame manier bereikbaar en hoe houden we iedereen aan het werk? Tegelijk willen we onze groene leefomgeving in stand houden. Dit kan niet zonder de opgaven van de stad in een groter verband te zien. Daarom hebben we onlangs een woondeal met het Rijk gesloten. Gezien de ligging van Arnhem in het Stedelijk Netwerk Nederland, het groene, creatieve en innovatieve profiel en met haar ICE-verbindingen met Duitsland functioneert Arnhem als stedelijke motor om tot een aantrekkelijke, duurzame en circulaire topregio uit te groeien.

Afbeelding 2.3 Stedelijk Netwerk Nederland (NOVI)

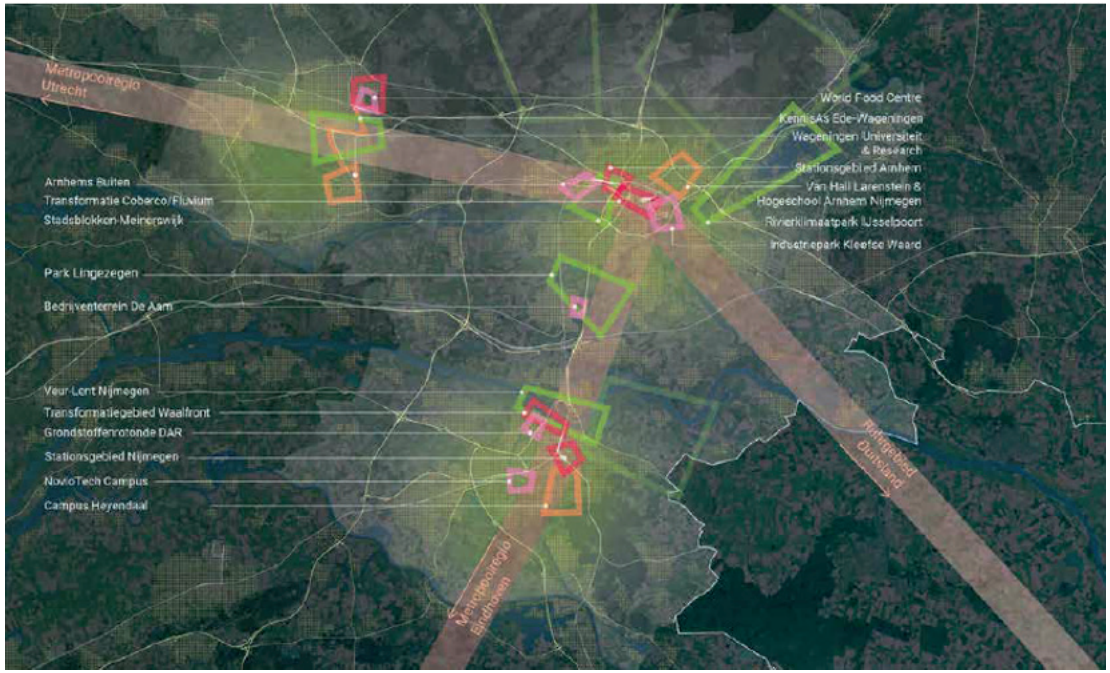

Afbeelding 2.4 NOVI-propositie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley

3. Toekomstbeeld Arnhem 2040

Arnhem staat de komende jaren voor een aantal belangrijke opgaven gesteld. De stad is in trek bij inwoners, bedrijven en bezoekers. Niet alleen ten opzichte van de regio maar in een steeds groter verband. De groei die dit met zich meebrengt willen we benutten om stad aantrekkelijker, vitaler en socialer te maken. Gezien het groene karakter van de stad vergt dit innovatieve oplossingen in het ruimtegebruik van de stad. Oplossingen die gezien de termijn van 2040 vraagt om een toekomstbeeld wat de belangrijkste ambities, waarden en principes beschrijft waarmee we richting geven aan de toekomst. Met dit toekomstbeeld schetsen we een wenkend perspectief voor iedereen in de stad, formuleren een uitdaging voor de toekomst en leggen een basis voor een adaptieve werkwijze die bestand is tegen de tijd.

Afbeelding 3.1 Toekomstbeeld Arnhem 2040

Stapelen van ambities vergt keuzes

Wanneer we alle ambities en opgaven van de stad op elkaar stapelen in de fysieke leefomgeving, dan kan niet alles overal zonder de kans dat we belangrijke kwaliteiten van de stad onrecht aandoen. Het is daarom van belang te bekijken op welke manier we ambities kunnen combineren, de schaarse ruimte intensief benutten en waar nodig te prioriteren.

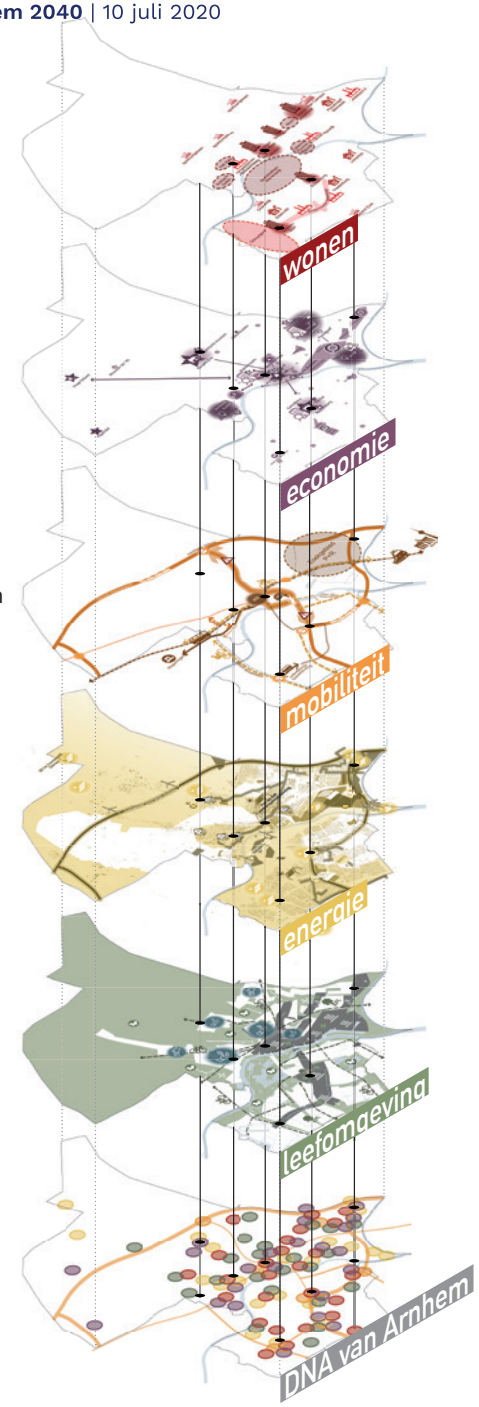

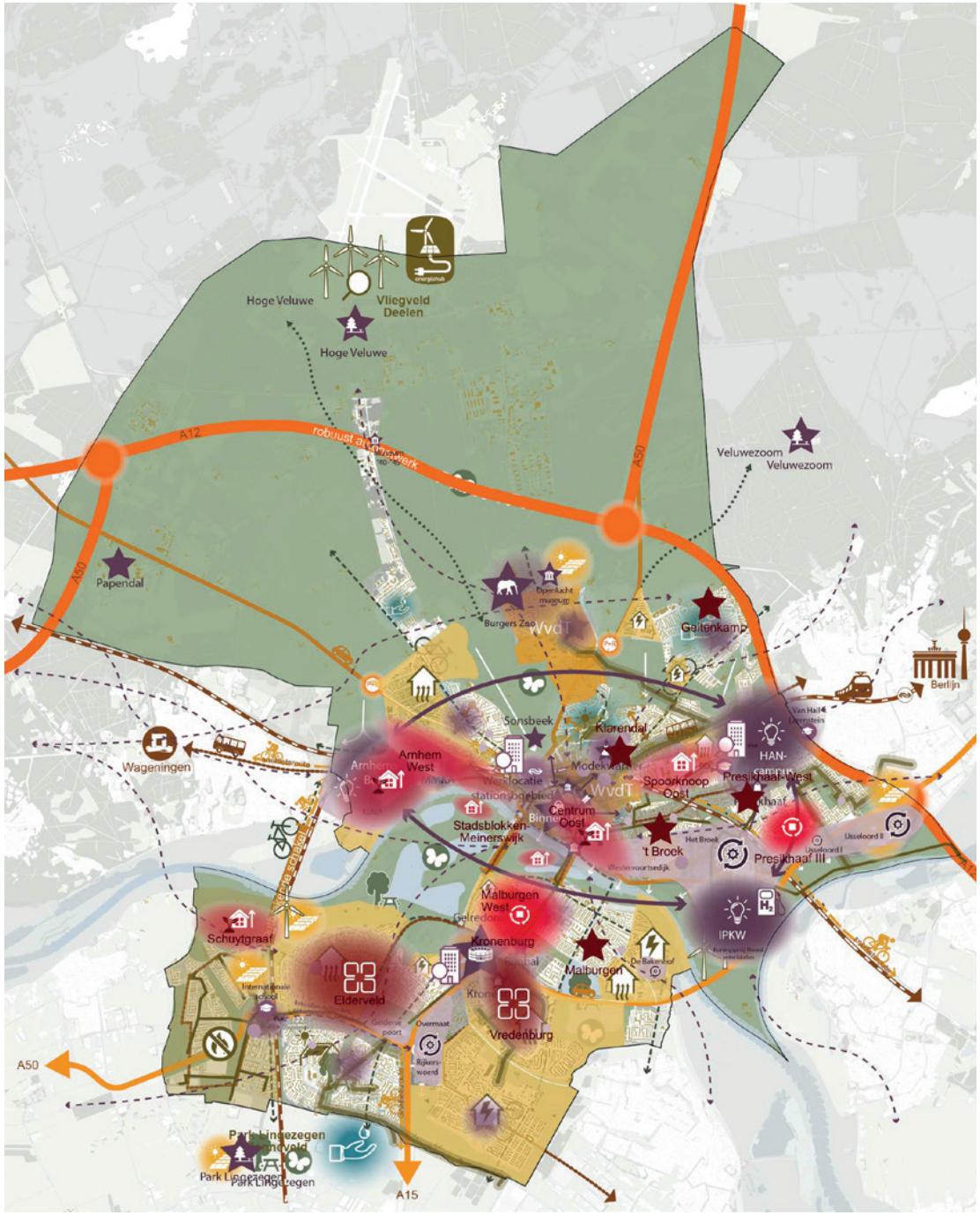

Afbeelding 3.2 Het stapelen van DNA van Arnhem en kansenskaarten vergt keuzes

4. Scenario's

Het slim combineren, benutten en afwegen van ambities in de beperkte ruimte van de stad leidt tot dilemma's. Dilemma's waar we als stad iets van moeten kunnen vinden, omdat deze ook mede bepalen in wat voor stad we wonen, werken en leven. De dilemma's zijn samengevat in een 'mengpaneel' om inzichtelijk te maken welke afwegingen of opgaven op de stad afkomen.

Dit mengpaneel is opgebouwd rondom vijf belangrijke opgaven in de stad; sociaal, wonen, economie, mobiliteit, leefomgeving en energie. Elke opgave vergt een afweging voor, en met de stad. Een afweging die ook consequenties heeft voor de ontwikkeling van onze stad en hoe we deze gebruiken en beleven.

Per opgave wordt hierbij kort een illustratief dilemma geschetst:
Als we een sociale en inclusieve stad willen zijn (de sociale opgave) betekent dat er net zoveel stedelijke cultureel-maatschappelijke voorzieningen als musea, uitgaansgelegenheden en theaters in Arnhem-Zuid als in Arnhem-Noord moeten zijn of juist door zorg te dragen voor de basisvoorzieningen zoals scholen, supermarkt en zorg in elke wijk en de stedelijke voorzieningen te concentreren in de binnenstad van Arnhem.

Als we de behoefte aan nieuwe woningen binnenstedelijk willen oplossen (de woonopgave) kunnen we dit doen door onze stadsranden en groene plekken te bebouwen of door nieuwe stedelijk milieus te creëren nabij centra, stations en in gemengde woon-werkgebieden.

Als we ons profileren op energie, creativiteit en groene, circulaire economie (de economische opgave) stimuleren we het vestigingsklimaat van deze bedrijven in de stad met de aanleg van goed bereikbare kantoorlocaties en het ontwikkelen van onze campussen in de stad. Of willen we ruimte bieden aan alle bedrijven in de stad en accepteren we dat we daar ruimte voor bieden en soms ook de geluids- en stankoverlast van ondervinden

Als we goed bereikbaar willen zijn (mobiliteit) voor bewoners, bedrijven en bezoekers nu en in de toekomst moeten we steeds meer gaan kiezen. Kiezen we bijvoorbeeld ervoor om meer ruimte te geven voor verblijf, fiets en voetgangers in de binnenstad door de Centrum-ring te ondertunnelen of stappen we aan de rand van de stad over op het HOV, deelfietsen en andere slimme concepten en maken we de binnenstad autoluw?

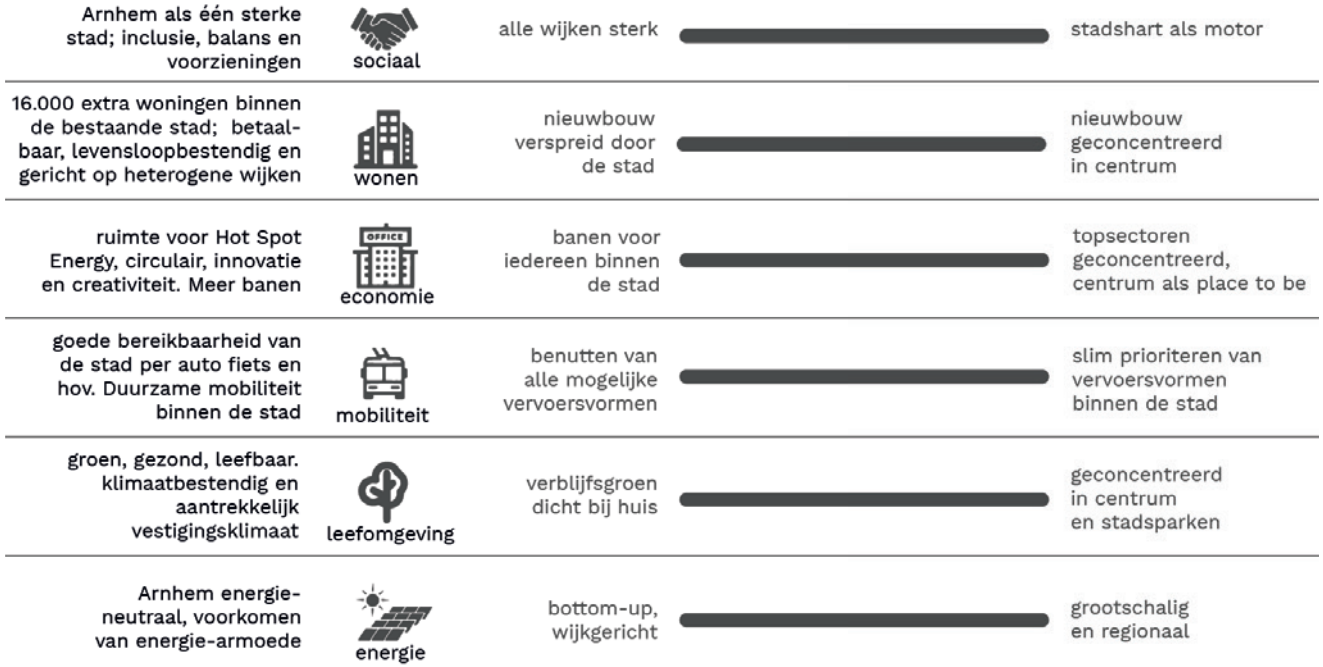

Afbeelding 4.1 Mengpaneel voor belangrijkste richtinggevende keuzes

Als we een groene, gezonde en aantrekkelijke stad willen zijn en blijven (leefomgeving) dan moeten we meer ruimte geven aan groen in de straat om gezond gedrag te stimuleren, een veilige omgeving te creëren voor onze kinderen en ruimte te maken voor meer bomen, zodat er schaduw en koelte in onze straten ontstaat. Of moeten we vooral meer sportparken in de stad en bos nabij de stad aanleggen om zo antwoord te geven op de groeiende behoefte aan sport en ontspanning.

Als we een duurzame, energie-neutrale stad willen worden (de energie-opgave) moeten we vooral wijk-voor-wijk slimme en betaalbare oplossingen bedenken voor besparing, opwek en duurzaam gebruik van energie. Of we moeten de stadsontwikkeling slimmer verbinden met de nieuwe energie-infrastructuur. Plekken waar aanbod en gebruik van duurzame energie samenkomen krijgen voorrang zoals bijvoorbeeld in Kronenburg-Vredenburg met de pilot aquathermie.

Omdat de bovenstaande voorbeelden nog maar een eerste oogst is van alle dilemma's en afwegingen die spelen in het omgevingsbeleid hebben we deze vertaald naar drie ruimtelijke scenario's voor de toekomst van de stad. Deze scenario's bieden op een ontwerpende manier inzicht hoe de verschillende keuzes uitpakken in de ruimte van de stad. Dat kan betekenen dat er kansen ontstaan voor bijvoorbeeld nieuwe woonmilieus maar dat hier wel minder ruimte is voor de auto. De scenario's zijn dus geen blauwdrukplannen voor Arnhem, maar zijn bedoeld als inspiratiebron voor het gesprek met de stad.

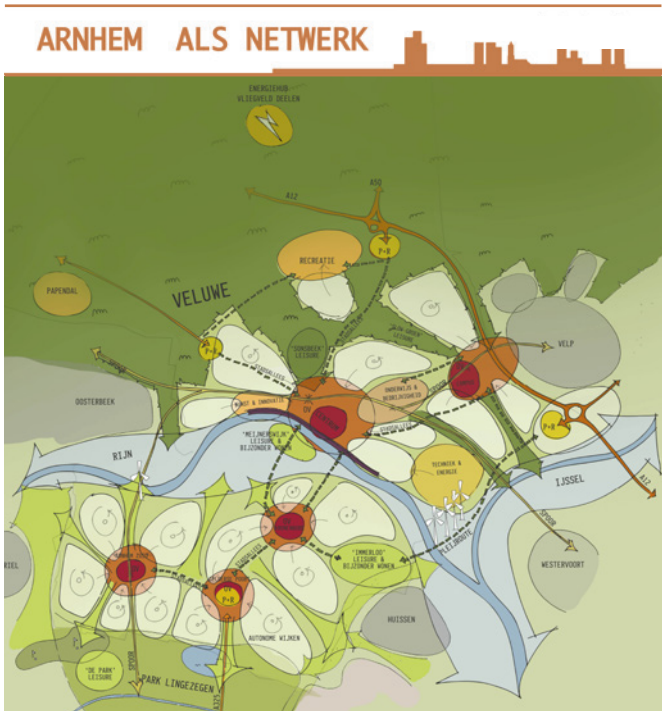

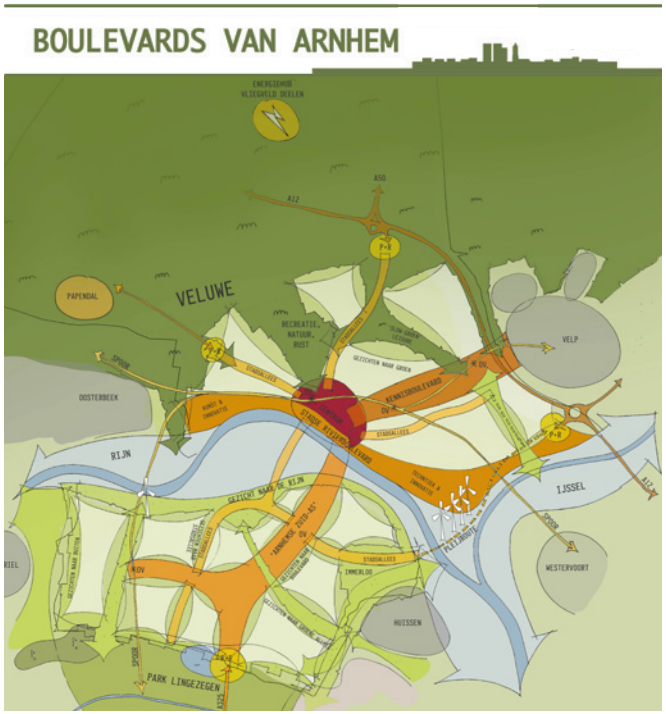

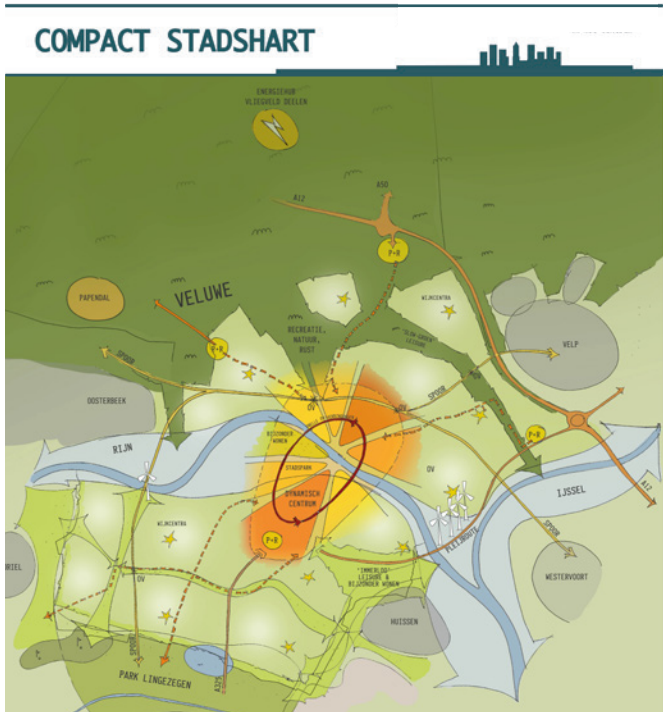

Afbeelding 4.2 Drie scenario's

ARNHEM ALS NETWERK

Arnhem als Netwerk

De groei van de stad wordt vooral opgevangen op en rondom bestaande en nieuwe knooppunten in de stad zoals bij stations, winkelcentra of andere goed bereikbare plekken waar veel mensen samen komen.

Bij de OV-knooppunten ontwikkelen zich (hoog-) stedelijke en dynamische centra. De afhankelijkheid van de auto wordt sterk verminderd. Schone en veilige routes verbinden de knooppunten voor langzaam verkeer. De schone bus rijdt elke 5 tot 10 minuten tussen de centra. In de wijken en buurten is het rustig en lommerrijk wonen met een van de knooppunten altijd dichtbij.

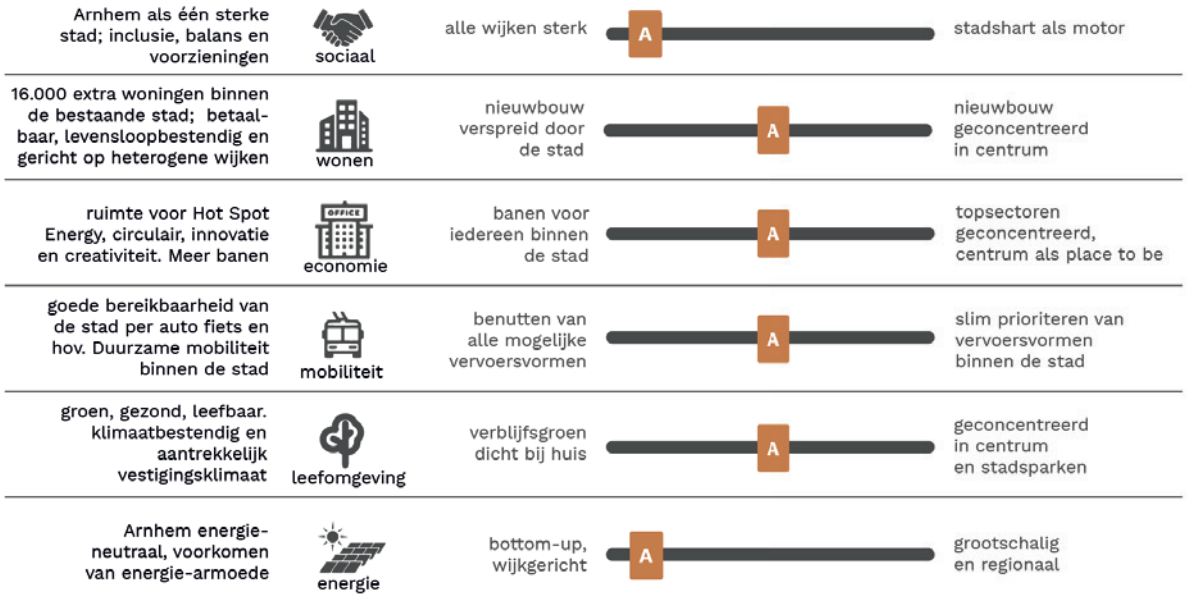

Afbeelding 4.3 Mengpaneel Arnhem als Netwerk

1 Stap 1: op verschillende stations en knooppunten wordt een combinatie van kansen benut, waardoor er meer kansen ontstaan. Nieuwe voorzieningen kunnen bijvoorbeeld duurzaam gebouwd worden.

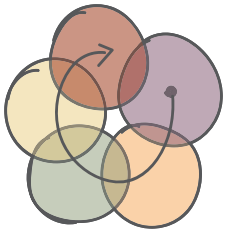

2 Stap 2: doordat er meer voorzieningen op de knooppunten ontwikkeld worden, willen meer mensen rond deze punten wonen, waardoor ook de woningbouw zich concentreert op deze plekken en elke wijk aan een centrum grenst.

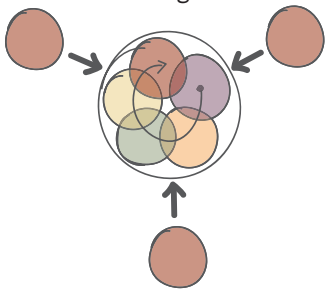

3 Stap 3: door op verschillende punten in de stad deze knooppunten te ontwikkelen met elk een eigen karakter, is het vervolgens belangrijk om ze aan elkaar te koppelen met snelle verbindingen, waardoor er een netwerkstad ontstaat.

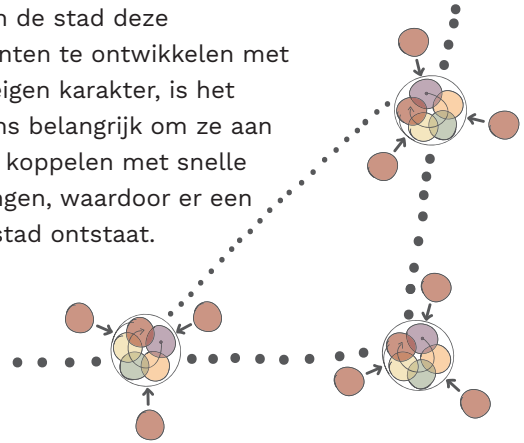

Afbeelding 4.4 Stappen voor Arnhem als Netwerk

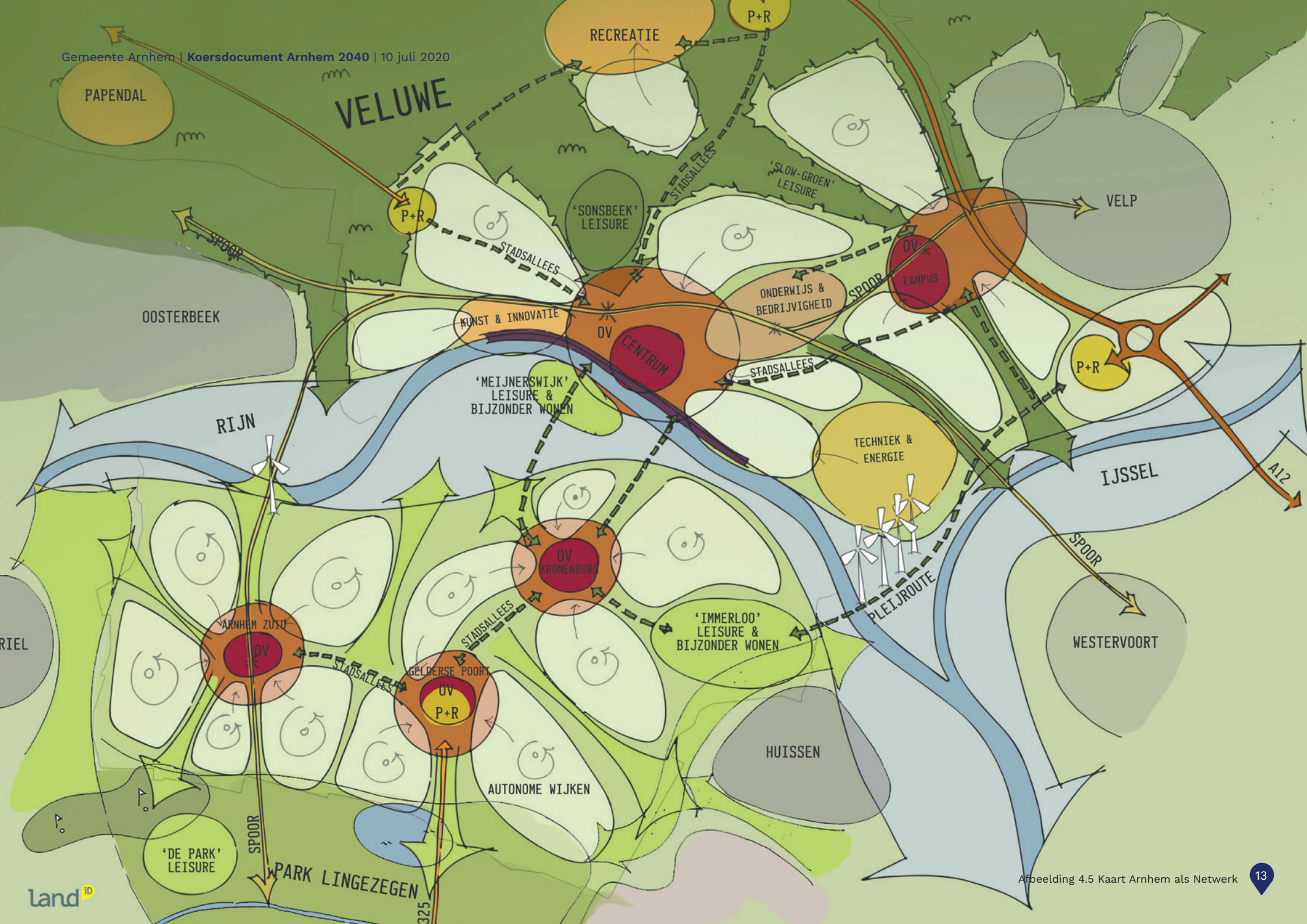

Afbeelding 4.5 Kaart Arnhem als Netwerk

Arnhem als Netwerk

wonen

- Woningbouwopgave hoofdzakelijk in hoogdynamische knooppunten; de stedelijke knooppunten, wijkcentra en OV-punten zijn dé plekken waar wordt verdicht en verdere functiemenging wordt gestimuleerd.
- Elke wijk grenst aan een knooppunt en aan groen, de wijken zelf zijn rustig en groen.
- De woningbouwopgave in buurten en wijken is gericht op maatwerk, inbreiding en transformatie van gebouwen en plekken.

Economie

- De knooppunten worden het bruisend brandpunt voor de regio en ontwikkelen zich verder als place to be.
- Wijken zijn opzichzelfstaand met kleine buurtcentra voor ontmoeten en zorg.
- Concentratie van bedrijven en werkplekken rond knooppunten en een mix van functies in grotere knooppunten.
- Knooppunten met energie gerelateerde bedrijven op IPKW, de Kenniscampus regio Arnhem (HAN/ Larenstein) en Businesspark Arnhems Buiten.
- In Arnhem Zuid ontstaat met Kronenburg, het Gelre Dome en het nieuwe Olympuskwartier een voorzieningencentrum van formaat.

Afbeelding 4.6a Doorsnede-impressie Arnhem als Netwerk

Mobiliteit

- Groene allees verbinden knooppunten voor langzaam verkeer.
- P+R gecombineerd met laagdynamische knooppunten, vanuit daar snelle OV-verbinding met hoogdynamische knooppunten.
- Arnhem Centraal als internationaal knooppunt met snelle verbindingen naar het westen en oosten.
- Parkeren in de buurt is wijkgericht.

Leefomgeving

- Sonsbeek, Meijnerswijk en Immerloo als concentratie van park, natuur en recreatie.
- Er wordt ingezet op vergroening en wateropvang in de wijken, dit is maatwerk.
- Met groene buffers tussen de wijken wordt hittestress tegengegaan en de biodiversiteit binnen de stad bevorderd.
- De openbare ruimte is ingericht voor ontmoeten, lopen, fietsen, sporten en spelen.

Energie

- Nieuwe gemengde woon-werkmilieus op de HOV-knooppunten van de stad bieden kansen voor slimme energie-concepten. Bijvoorbeeld door het slim benutten gezamenlijk opwekken van energie, het benutten van restwarmte en het reduceren van CO2-uitstoot door OV- en fietsgebruik.
- Voor geheel Arnhem wordt de energietransitie aangepakt via de wijkgerichte benadering waarin nadrukkelijk aandacht is voor het voorkomen van energie-armoede. Daarbij zal een deel van de duurzame energiebehoefte van Arnhem uit de regio moeten komen door middel van zon- en windenergie.

Afbeelding 4.6b Doorsnede-impressie Arnhem als Netwerk

BOULEVARDS VAN ARNHEM

Stad verbonden met boulevards

Iedere boulevard
een eigen identiteit

Boulevards van Arnhem

De groei van de stad wordt vooral opgevangen langs de belangrijke invalswegen in onze stad. Deze invalswegen bouwen we om van toegangswegen tot de binnenstad naar 'boulevards' met meer verblijfskwaliteit. Langs deze nieuwe boulevards van de stad ontwikkelen zich gemengde stedelijke unieke woon-werkgebieden, goed verbonden met stad en regio. De boulevards worden groen ingericht en zijn goed bereikbaar voor alle vormen van vervoer. De wegen vormen niet langer de barrière tussen stadsdelen maar vormen bruisende ontmoetingsplekken voor de omliggende buurten.

Arnhem als één sterke stad; inclusie, balans en voorzieningen	sociaal	alle wijken sterk	B	stadshart als motor
16.000 extra woningen binnen de bestaande stad; betaal-baar, levensloopbestendig en gericht op heterogene wijken	wonen	nieuwbouw verspreid door de stad	B	nieuwbouw geconcentreerd in centrum
ruimte voor Hot Spot Energy, circulair, innovatie en creativiteit. Meer banen	economie	banen voor iedereen binnen de stad	B	topsectoren geconcentreerd, centrum als place to be
goede bereikbaarheid van de stad per auto fiets en hov. Duurzame mobiliteit binnen de stad	mobiliteit	benutten van alle mogelijke vervoersvormen	B	slim prioriteren van vervoersvormen binnen de stad
groen, gezond, leefbaar. klimaatbestendig en aantrekkelijk vestigingsklimaat	leefomgeving	verblijfsgroen dicht bij huis	B	geconcentreerd in centrum en stadsparken
Arnhem energie-neutraal, voorkomen van energie-armoede	energie	bottom-up, wijkgericht	B	grootschalig en regionaal

Afbeelding 4.7 Mengpaneel Boulevards van Arnhem

1 Stap 1: langs de belangrijkste allees van de stad worden nieuwe ontwikkelingen geconcentreerd en ontstaat er een mix van woningen, bedrijven en werkplekken.

2 Stap 2: door deze allees in te richten als prettige verblijfsplek, ontstaan er boulevards. De omliggende wijken grenzen aan deze boulevards.

3 Stap 3: door de boulevards in te richten als hoogdynamische (OV)- verbindingen, kan er snel geschakeld worden tussen het centrum en de rest van de stad.

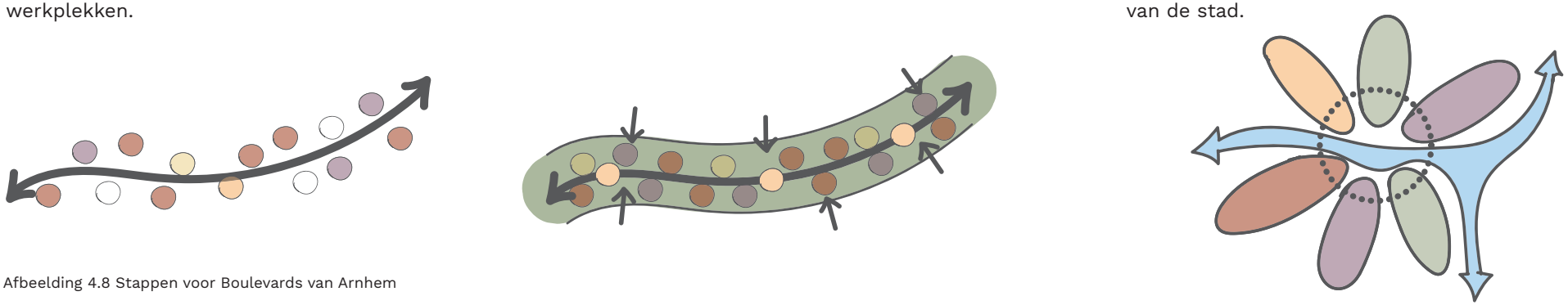

Afbeelding 4.8 Stappen voor Boulevards van Arnhem

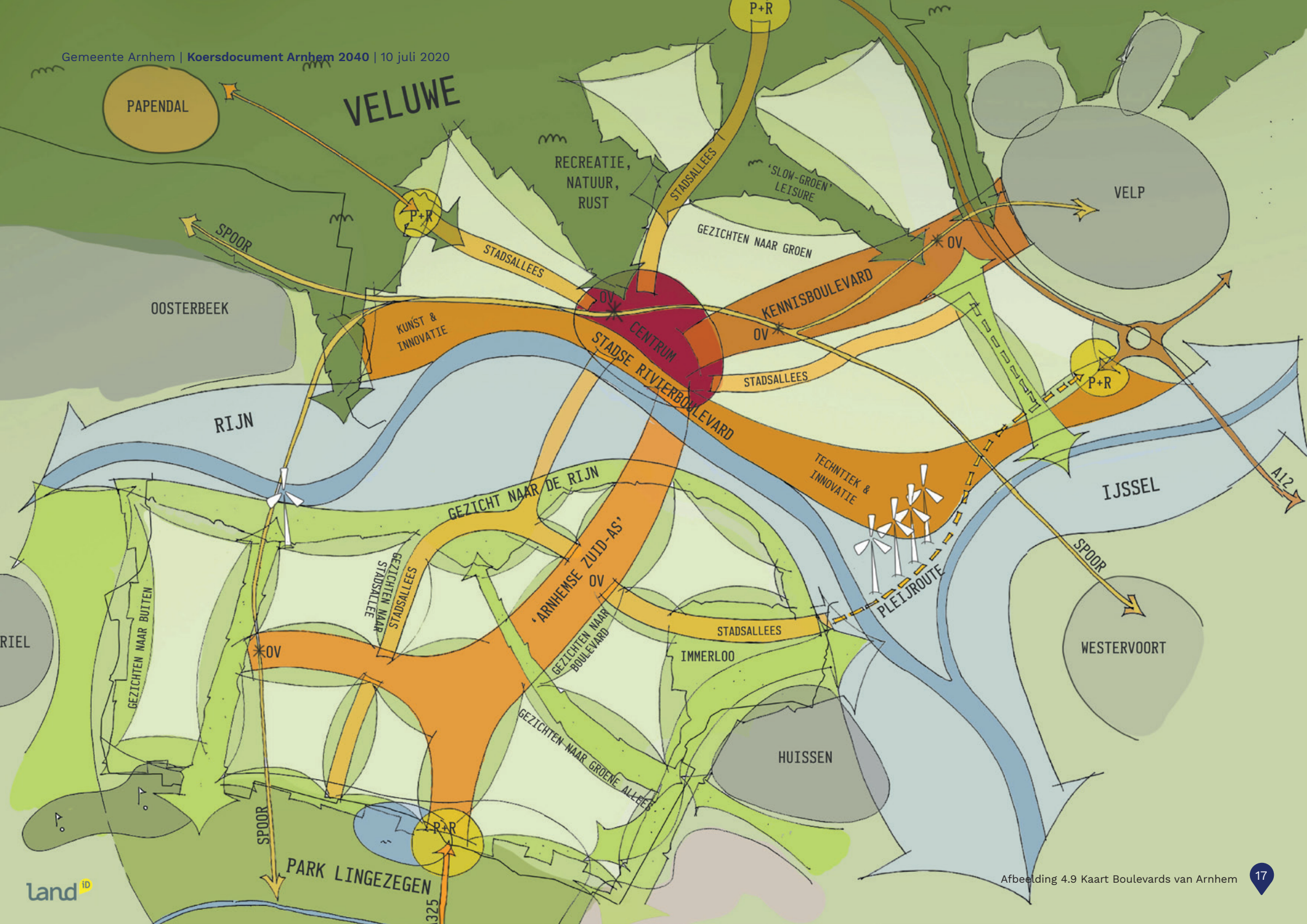

Afbeelding 4.9 Kaart Boulevards van Arnhem

Boulevards van Arnhem

wonen

- Woningbouwopgave hoofdzakelijk langs boulevards; de stedelijke knooppunten en HOV-lijnen zijn dé plekken waar wordt verdicht en verdere functiemenging wordt gestimuleerd.
- Opheffen van anonimiteit van de wijk, door wijken om te keren met het gezicht naar de boulevards, allees en groen. Hier is ruimte voor bijzondere woonmilieus en zoekruimte voor woningbouwopgave.
- Er is sprake van maatwerk als het gaat om inbreiding of transformatie van de wijken.

Economie

- De boulevards van Arnhem ontwikkelen zich als place to be.
- Een mix van woningen, bedrijven en werkplekken langs boulevards, met elk een eigen accent.
- Kennisboulevard: hoogwaardige werkgelegenheid in combinatie met onderwijs en technologie.
- Stadse-rivierboulevard: verloopt van kunst & innovatie naar bedrijvigheid & innovatie.
- Functiemenging, ruimtelijke samenhang en ruimtelijke kwaliteit dragen bij aan het economisch functioneren, leefbaarheid en toekomstwaarde van de boulevards.

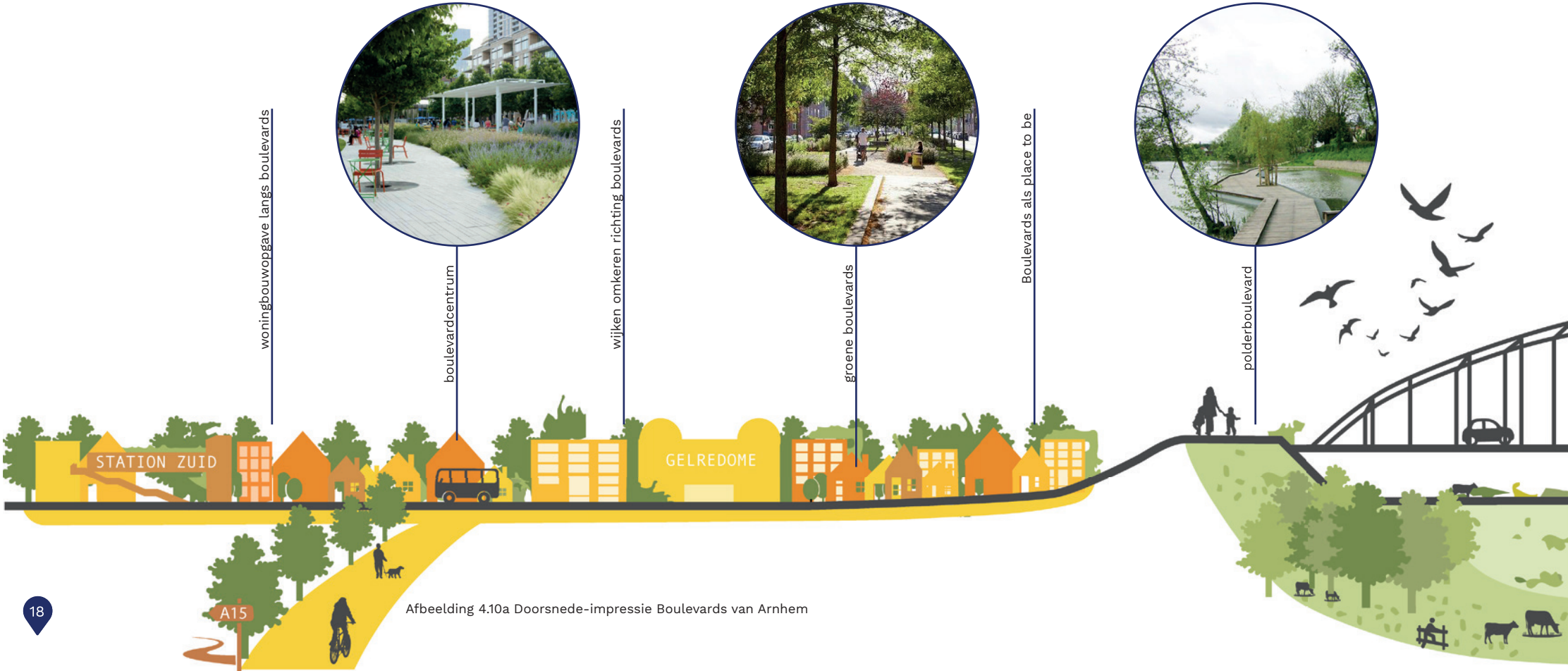

Afbeelding 4.10a Doorsnede-impressie Boulevards van Arnhem

Mobiliteit

- Boulevards als belangrijkste hoogdynamische (OV)-verbindingen en de stadsallees als laagdynamische snelle verbindingen.
- P+R aan begin van de boulevards.
- Arnhem Centraal als internationaal knooppunt met snelle verbindingen naar het westen en oosten.

Leefomgeving

- Groene wiggen als verbindende structuren met ruimte voor rust, natuur en recreatief verkeer en cultuurhistorische en landschappelijke allure.
- Er wordt ingezet op vergroening en wateropvang in de wijken, dit is maatwerk.
- Met het inzetten op de groene allees wordt hittestress tegengegaan en de biodiversiteit binnen de stad bevorderd.
- Openbare ruimte ingericht voor ontmoeten, lopen, fietsen, sporten en spelen.

Energie

- De ontwikkelen van nieuwe boulevards met een gemengd woon-werk karakter biedt kansen en mogelijkheden voor de aanleg van nieuwe warmte-infrastructuur ondergronds. Hierbij liften de nabijgelegen wijken mee met deze investering in duurzame warmte. Ook de koppeling van wonen en werken aan OV en fiets draagt bij aan de reductie van CO2.
- Voor geheel Arnhem wordt de energietransitie aangepakt via de wijkgerichte benadering waarin nadrukkelijk aandacht is voor het voorkomen van energie-armoede. Daarbij zal een deel van de duurzame energiebehoefte van Arnhem uit de regio moeten komen door middel van zon- en windenergie.

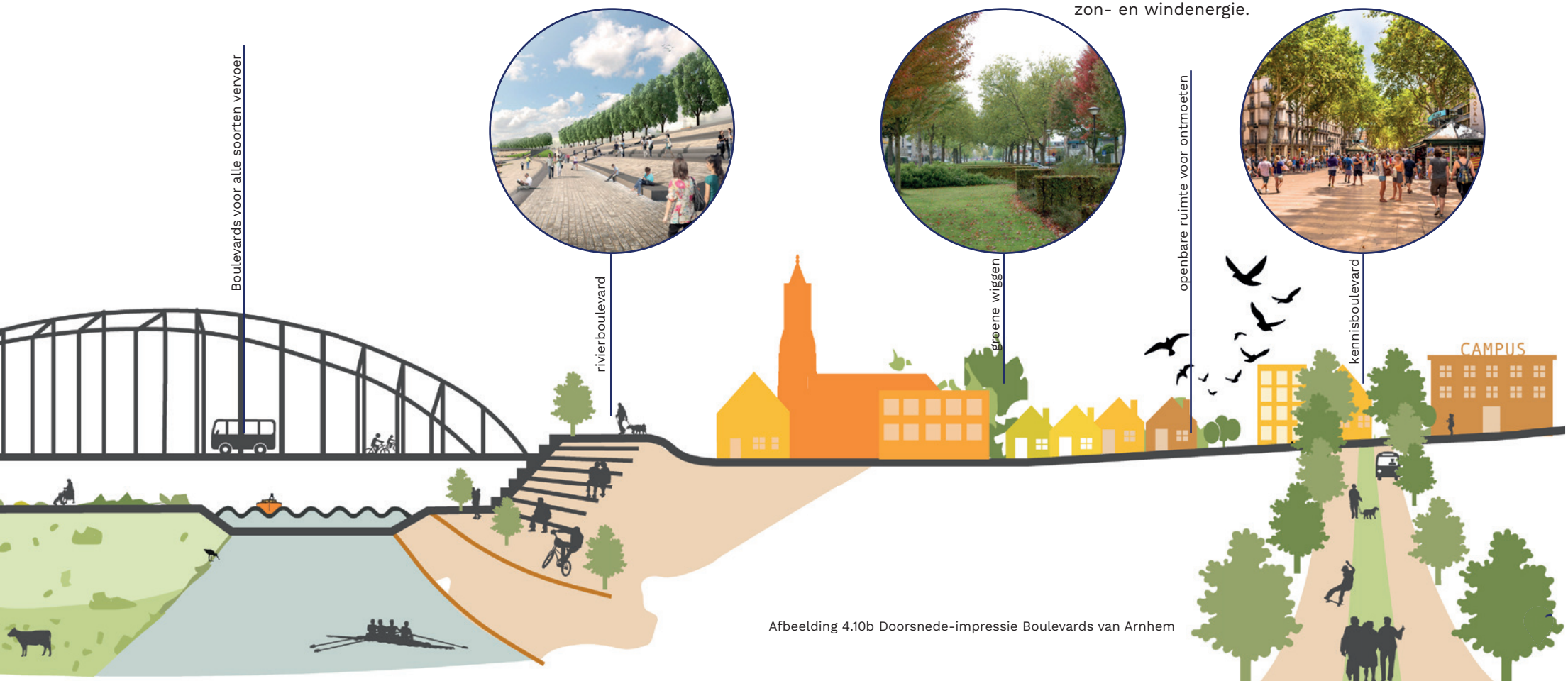

Afbeelding 4.10b Doorsnede-impressie Boulevards van Arnhem

COMPACT STADSHART

Concentratie van activiteiten

Alle kwartieren omarmd in het centrum

Compact Stadshart

De groei van de stad wordt vooral opgevangen in het hart van de stad. Hiervoor vergroten we ons centrum over de Rijn en verbinden daarmee Arnhem-Noord met Arnhem-Zuid. De rijn stroomt dwars door het hart van de stad met de uiterwaarden als rivier-klimaatpark. De bruggen vormen een circulaire ring in het grote centrale hart en verbind daarmee Kronenburg en Malburgen met de binnenstad.
Het hart kent zo een gevarieerd stedelijk milieu met verschillende unieke kwartieren. De wijken en buurten omringen het hart en bieden rust en ruimte en er is ruimte voor bedrijventerreinen binnen de gemeente.

Arnhem als één sterke stad; inclusie, balans en voorzieningen	sociaal	alle wijken sterk	C	stadshart als motor
16.000 extra woningen binnen de bestaande stad; betaal-baar, levensloopbestendig en gericht op heterogene wijken	wonen	nieuwbouw verspreid door de stad	C	nieuwbouw geconcentreerd in centrum
ruimte voor Hot Spot Energy, circulair, innovatie en creativiteit. Meer banen	economie	banen voor iedereen binnen de stad	C	topsectoren geconcentreerd, centrum als place to be
goede bereikbaarheid van de stad per auto fiets en hov. Duurzame mobiliteit binnen de stad	mobiliteit	benutten van alle mogelijke vervoersvormen	C	slim prioriteren van vervoersvormen binnen de stad
groen, gezond, leefbaar. klimaatbestendig en aantrekkelijk vestigingsklimaat	leefomgeving	verblijfsgroen dicht bij huis	C	geconcentreerd in centrum en stadsparken
Arnhem energie-neutraal, voorkomen van energie-armoede	energie	bottom-up, wijkgericht	C	grootschalig en regionaal

Afbeelding 4.11 Boulevards van Arnhem

1 Stap 1: nieuwe ontwikkelingen en voorzieningen concentreren in het centrum, met de nadruk op verdichting en functiemenging.

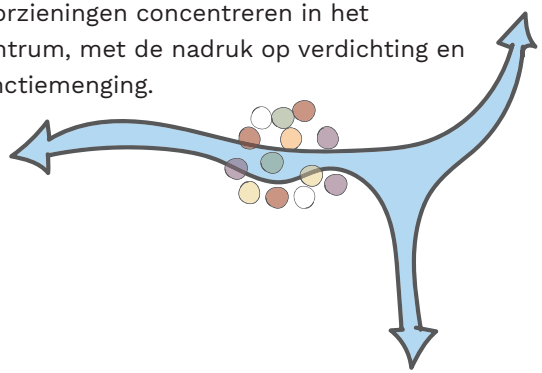

2 Stap 2: de uiterwaarden en de Rijn vormen een verbindend stadspark tussen noord en zuid.

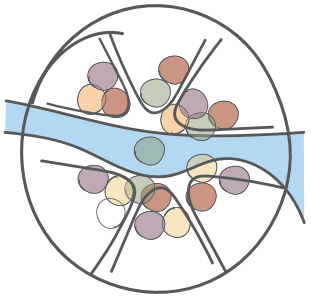

3 Stap 3: door alle kwartieren te verbinden met een snel circulair OV-systeem over de bruggen, ontstaat een dynamisch compact stadshart waarin de verschillende kwartieren herkenbaar zijn.

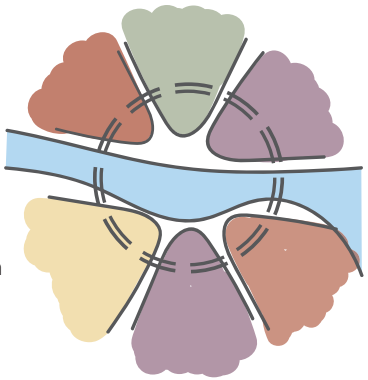

Afbeelding 4.12 Stappen voor Compact Stadshart

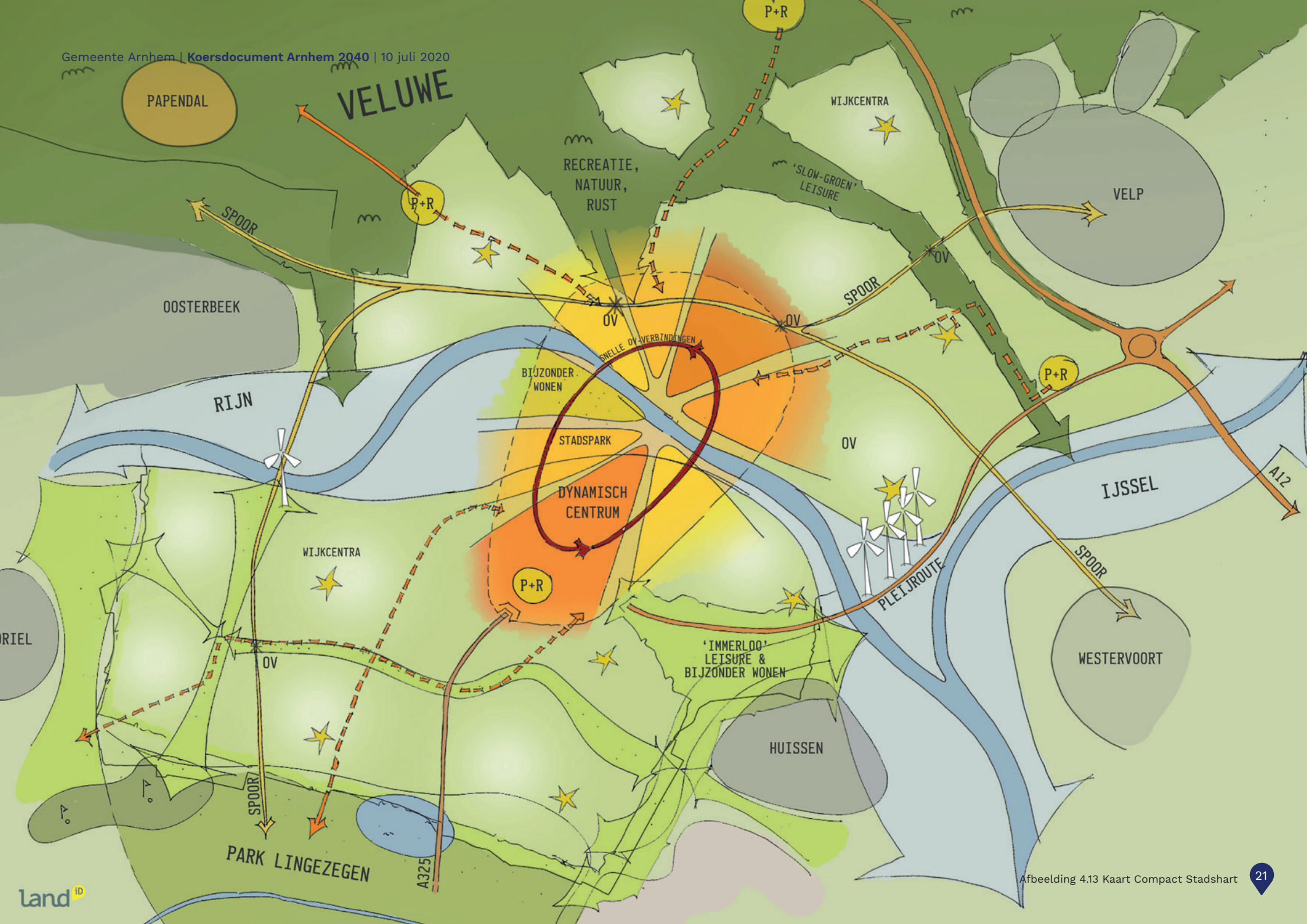

Afbeelding 4.13 Kaart Compact Stadshart

Compact Stadshart

wonen

- Concentratiebeleid in het hoogstedelijk centrum; hier wordt verdicht en verdere functiemenging gestimuleerd.
- Autonome ontwikkelingen in wijken, maatwerk als het gaat om inbreiding of transformatie.
- Woningbouwopgave in buurten en wijken gericht op maatwerk, transformatie van gebouwen en plekken.

Economie

- Het centrum van Arnhem wordt het bruisend brandpunt voor de regio en breidt zich uit van place to buy naar place to be.
- Unieke kwartieren komen samen in het centrum.
- Concentratie van woningen, bedrijven en werkplekken in het hoogstedelijke centrum.
- Subcentra in de woonwijken. Het behoud van wijk- en buurtcentra draagt bij aan de leefbaarheid en sociale cohesie. Hier kan op een fijnmazige manier ruimte worden gemaakt voor functiemenging en het huisvesten van nieuwe doelgroepen.

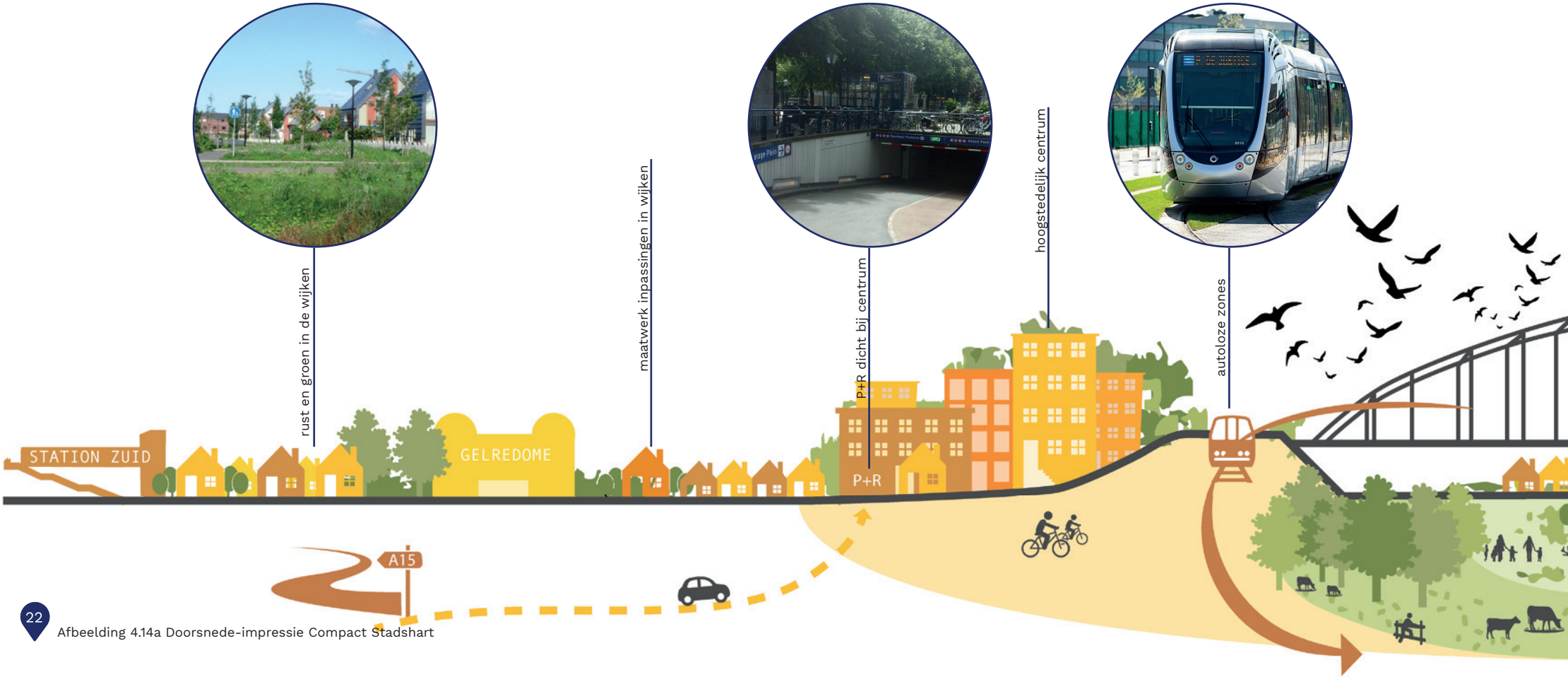

Afbeelding 4.14a Doorsnede-impressie Compact Stadshart

Mobiliteit

- Een autoluw centrum met snelle circulaire OV-verbinding in het hart.
- In Noord P+R op strategische plekken rondom centrum met snelle OV-verbindingen naar het centrum. In Zuid doorrijden tot centrum met inpandig P+R.
- Betere verbindingen tussen het centrum en andere attractieve delen in de stad, zoals het Modekwartier, het Sonsbeekpark en het Museumkwartier.
- Arnhem Centraal als internationaal knooppunt met snelle verbindingen naar het westen en oosten.

Leefomgeving

- Rijn als verbindend stadspark tussen noord en zuid.
- Slow-groen als verbinding tussen woonwijken met ruimte voor ontmoeten, lopen, fietsen, sporten en spelen.
- Er wordt ingezet op vergroening en wateropvang in de wijken, dit is maatwerk.
- Met meer ruimte voor groen in de wijken wordt hittestress tegengegaan en de biodiversiteit binnen de stad bevorderd.
- Openbare ruimte ingericht voor ontmoeten, lopen, fietsen, sporten en spelen.

Energie

- Door het stadshart van Arnhem te vergoten en te verdichten tot levendig gemengd gebied ontstaat voldoende draagvlak om tot innovatieve concepten te komen om aan de duurzame energie- en warmte vraag te voldoen; bijvoorbeeld door de Rijn te benutten als warmtebron (aquathermie). Ook de introductie van schoon, snel en comfortabel OV die de verschillende kwartieren in de binnenstad met elkaar verbindt draagt bij aan de reductie van CO2.
- Voor geheel Arnhem wordt de energietransitie aangepakt via de wijkgerichte benadering waarin nadrukkelijk aandacht is voor het voorkomen van energie-armoede. Daarbij zal een deel van de duurzame energiebehoefte van Arnhem uit de regio moeten komen door middel van zon- en windenergie.

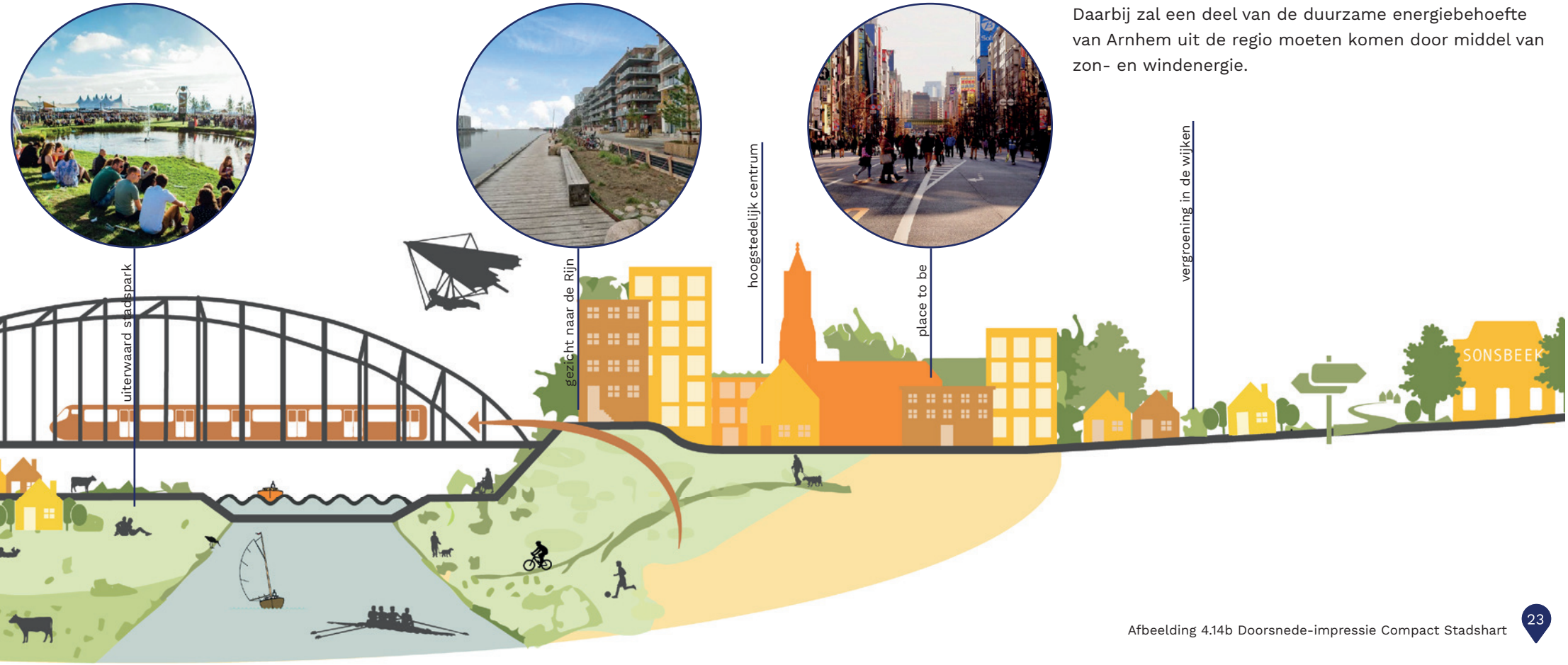

Afbeelding 4.14b Doorsnede-impressie Compact Stadshart

5. Gesprek met de stad

In het najaar van 2020 kunnen Arnhemmers meedenken over Arnhem 2040. Het Koersdocument Arnhem 2040 dient als inhoudelijke basis om een goed en scherp te gesprek te faciliteren over de toekomst van onze stad. Het maakt duidelijk welke ambities en uitgangspunten we hanteren voor de ruimtelijke koers van de stad. Ruimte bieden aan de groeiende populariteit van de stad, groei inzetten voor een sociale, vitale en groene stad en Arnhem versterken als motor van de groene metropoolregio!

Dat dit nog tot allerlei dilemma's, afwegingen en keuzes in de stad leidt zijn we ons van bewust. De drie scenario's (Arnhem als netwerk, Arnhemse boulevards en Compact Stadshart) maken duidelijk dat er wat te kiezen valt in wat voor stad we willen wonen, werken en leven.

Het vormt de basis van het gesprek met de stad over belangrijke onderwerpen in onze leefomgeving zoals waar willen we werken, hoe onze toekomstige mobiliteit er uit ziet, waar de nieuwbouw een plek vindt in de stad en hoe we een gezonde en aantrekkelijke stad blijven. Onderwerpen die ons allen aangaan en het waard zijn om over in gesprek te gaan.

Het gesprek met de stad (de participatie) begint met een digitale "Koerswijzer". Dit is een digitaal instrument à la een stemwijzer, waarbij Arnhemmers digitaal kunnen zien welk scenario het beste bij hun voorkeuren past.

Later, tijdens de 'maand van de stad' in november 2020 zullen ook fysiek, indien vanuit Corona maatregelen nodig, in grote of kleine groepen gesprekken georganiseerd worden. De gemeente is een samenwerking aangegaan met bureau Ruimtekoers om invulling te geven aan het programma, de werkvormen en het betrekken van een brede doelgroep en jongeren. Natuurlijk staat deze maand ook open voor andere partijen om bij te dragen aan het programma.

De resultaten uit het participatieproces worden als advies meegenomen bij het opstellen van de Omgevingsvisie Arnhem 2040. De omgevingsvisie wordt in het eerste kwartaal van 2021 opgesteld en vervolgens ter besluitvorming aan het College en gemeenteraad aangeboden. In deze fase is inspraak natuurlijk ook mogelijk.

Samen bouwen aan Arnhem

GEMEENTE Arnhem

Bijlage

A De ruimtelijke kwaliteiten
B Kansenkaarten

DE TIJDLIJN VAN ARNHEM

De tijdlijn van Arnhem is een tijdlijn met een chronologische verbeelding van de belangrijkste gebeurtenissen die Arnhem (ruimtelijk) gevormd hebben. De tijdlijn bestaat uit de hiernaast genoemde tijdsperiodes, die elk weer uit circa 8 gebeurtenissen bestaat. In de Waardenatlas is de complete tijdlijn te vinden.

1

238.000 jaar geleden-1200 na Chr.

Vorming van het bewoonbare landschap

2

16 na Chr. tot 1233

Romeins castellum en vroege versterking

3

1233 tot 1808

De bestuursstad

4

1808 tot 1870

De luxe woonstad

5

1870 tot 1944

Vasthouden aan grandeur

6

1944 tot 1968

Blik vooruit: Wederopbouw

7

1968 tot 2000

Sprong over de rivier

8

2000 tot 2019

Herwaardering van de stad

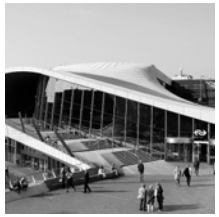

THEMAKAARTEN VAN ARNHEM

De themakaarten bestaan uit zeven kaarten met daarop de belangrijkste structuren en elementen van Arnhem. Elke themakaart wordt hiernaast weergeven in een kleine essentiekaart. In de Waardenatlas is de complete set kaarten te vinden.

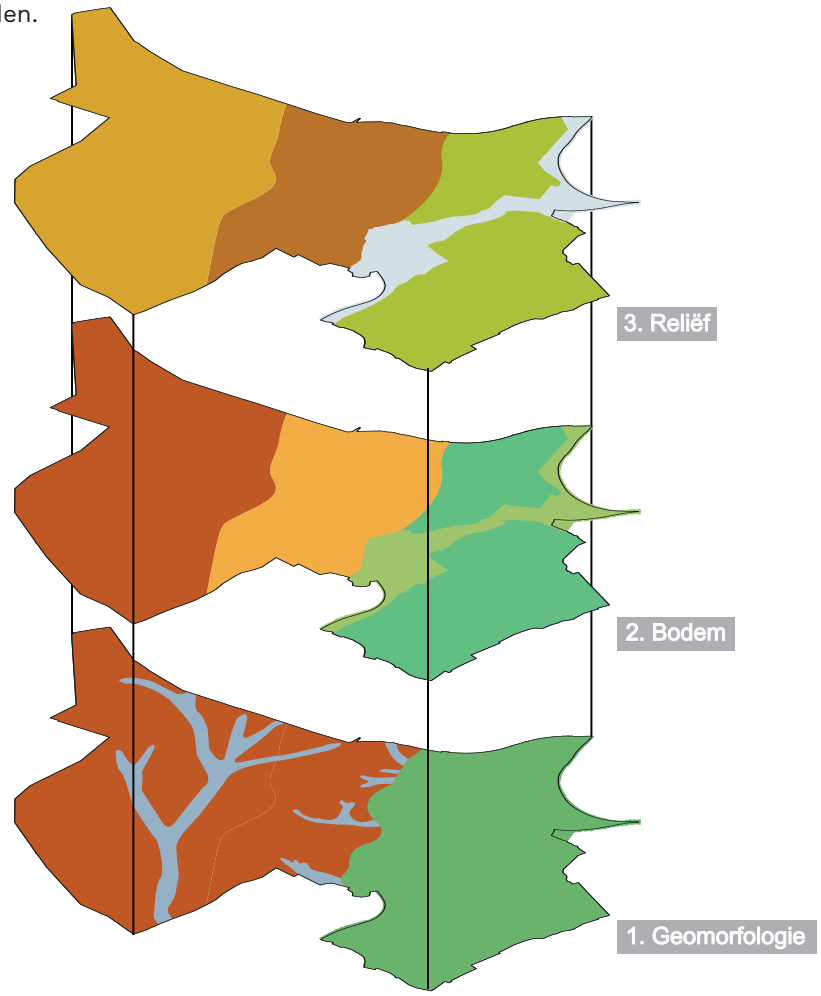

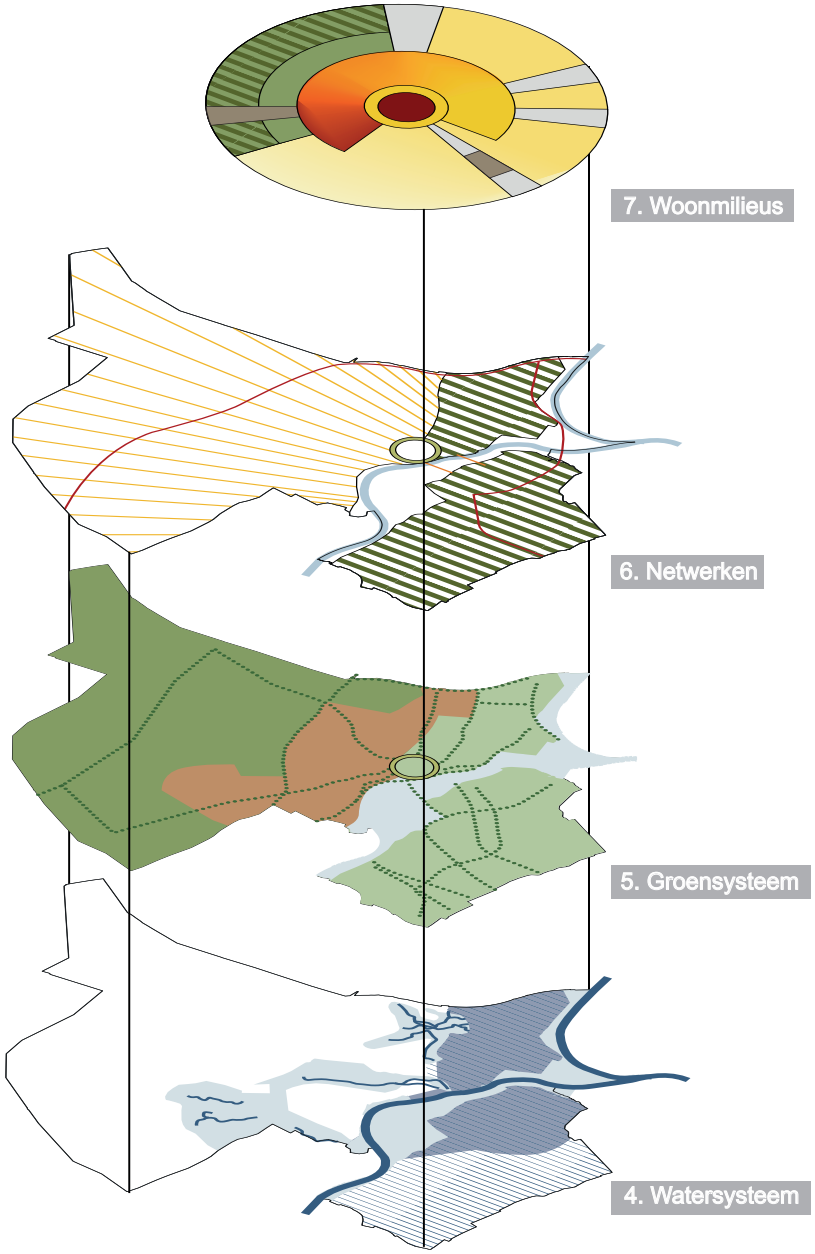

kansenkaart wonen

Ambities

- Kwantiteit, voldoende woningen
- Kwalitatieve behoefte
  - » bevorderen bevorderen van heterogene wijken
  - » levensloopbestendig wonen (zoals levensloopbestendige woningen, kleine huishoudens) en voldoende passende zorgwoningen in de wijken
- Leefomgeving verbeteren
  - » veiligheid + leefbaar
  - » aantrekkelijk
  - » gezond
  - » voorzieningen
  - » duurzaam
- Tweedeling in de stad tegengaan

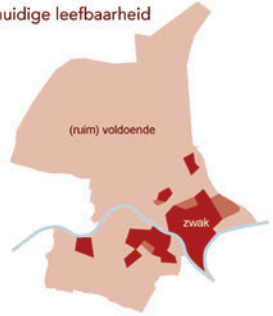

Ontwikkelingen en bestaand beleid

Rekening houden met beschikbaarheid, betaalbaarheid en leefbaarheid.

- » Periode 2020-2030 is de vraag naar woningen ca. 7.000 woningen
- » Periode 2030-2040: 7.000-9.000 woningen
- » Totaal tot 2040: 16.000 woningen

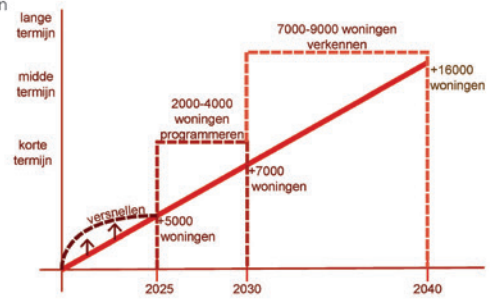

Kansen

Binnenstedelijke transformatie en nieuwbouw
- » betaalbaarheid, beschikbaarheid en geschiktheid
- » energie- en klimaatopgave
- » stedelijke bereikbaarheidsopgaven

Herstructureringsopgave, integrale aanpak fysiek en sociaal
- » stedelijke vernieuwing
- » leefbaarheid
- » veiligheid
- » energietransitie

Integrale aanpak jaren '60/'70-wijken
- » energietransitie
- » kwaliteit openbare ruimte
- » beter woonaanbod

Stadsvernieuwing 3.0

Natuurinclusief bouwen als nieuwe norm (alle nieuwbouw)

Doorkijk naar de toekomst

Woningbouwopgave als middel voor versterken van het vestigingsklimaat en -milieu van de stad:

- » groei woningenaanbod in goede samenhang met een groene leefomgeving
- » langs bestaande HOV-verbindingen
- » rondom OV-knooppunten en Centra
- » draagt bij aan verduurzamingsopgave; energietransitie, klimaatadatief, natuurinclusief-bouwen en een circulaire economie
- » openbare ruimte versterkt de woonomgeving

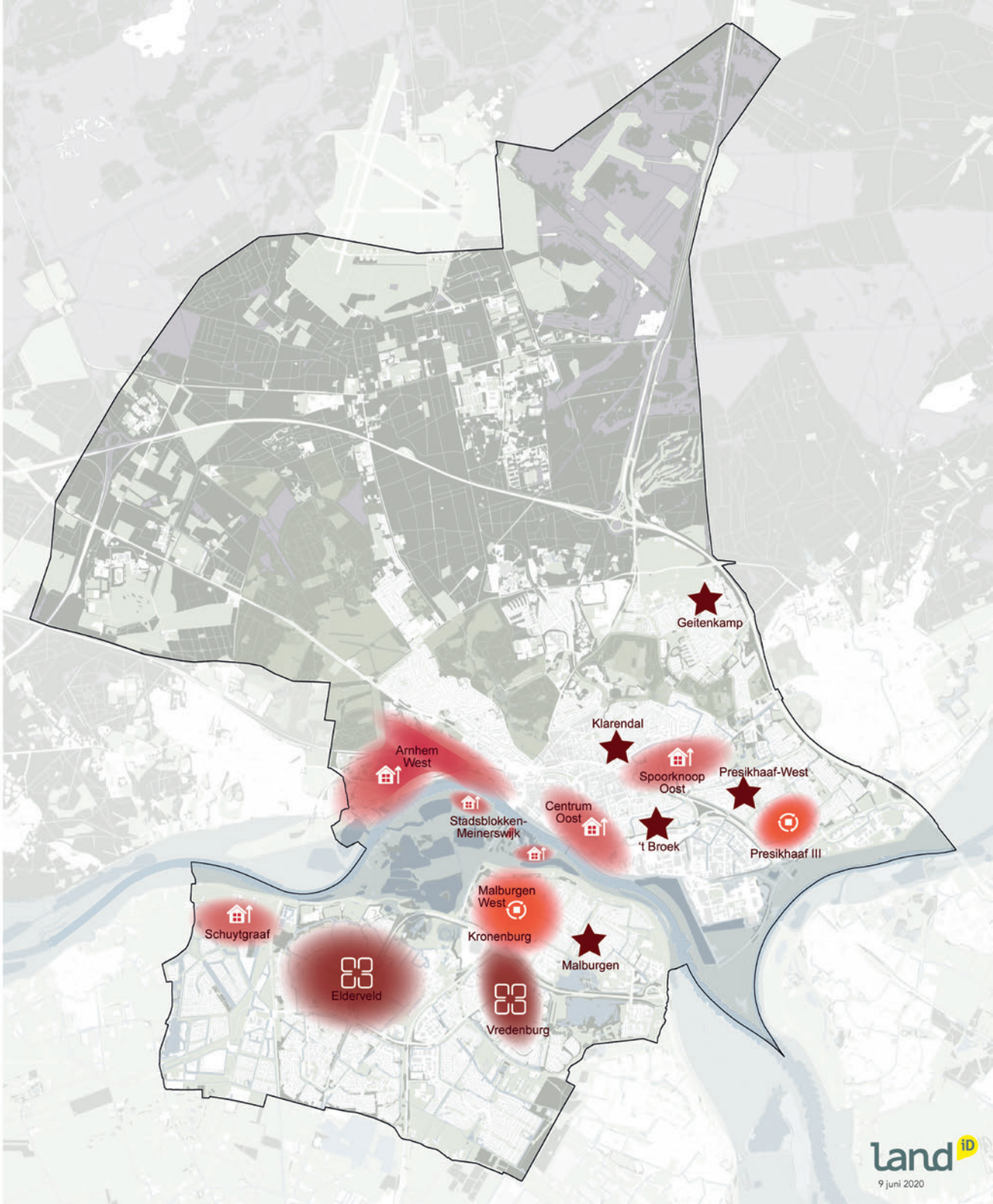

land iD

9 juni 2020

kansenkaart economie

Ambities

Arnhem innovatief , creatief en duurzaam
- » Sterke en gezonde arbeidsmarkt
- » Bedrijven investeren en benutten kansen
- » Kwaliteitsverbetering van wat er al is
- » Levendigheid in de wijken door wijkeconomie, maatschappelijke voorzieningen en activiteiten
- » Overbruggen kloof tussen arm en rijk

Vitale economie
- » Krachtiger ondernemersklimaat en toekomstbestendige werklocaties
- » Aantrekkelijke en gastvrije stad
- » Hotspot energy

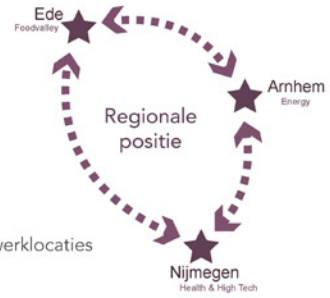

Ontwikkelingen en bestaand beleid

- » Circulaire economie en creatieve bedrijvigheid stimuleren
- » Human Capital-agenda: oplossen van opleidingen en banen die niet op elkaar aansluiten
- » Ontbreken van nieuwe uitleglocaties
- » Samenwerking onderwijs, overheid en bedrijven (triple helix) ruimte geven in de stad
- » Ruimte geven aan creatieve sector (ateliers, musea, kunstenaars)

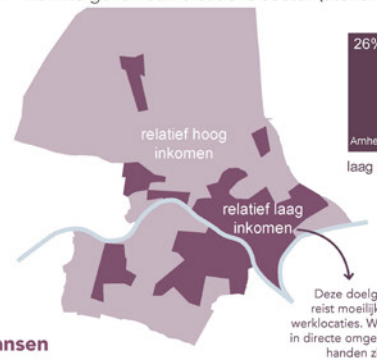

Deze doelgroep reist moeilijk naar werklocaties. Werk moet in directe omgeving voor handen zijn.

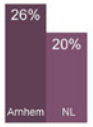

laag inkomen

hoog inkomen

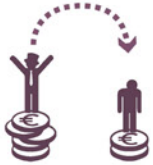

Overbruggen kloof tussen arm en rijk

Mismatches tussen vraag en aanbod op arbeidsmarkt

Vraag om doelgroepenbenadering:
- Opleiden bestaande en nieuwe beroepsbevolking
- Kloof naar werk verkleinen
- Talenten vasthouden

Kansen

- Hotspots ontwikkelen met focus op energy, creativiteit en innovatie
- Vergroten synergie tussen energiehotspots gericht op innovatie en duurzame energie
- Verbeteren aantrekkingskracht en verbindingen en 'Groen Arnhem' als selling point en economische pijler
- Hotspots ontwikkelen en handhaven concentratiebeleid detailhandel
- Binnenstad als bruisend brandpunt van stad en regio
- Verbeteren van verbindingen tussen binnenstad en andere attractieve delen van de stad
- Wijk- en buurtcentra transformeren tot aantrekkelijke multifunctionele ontmoetingsplekken:
  - Vitale wijkcentra
  - Wijk en buurt-centrum
  - Buurtsteunpunt
- Behouden en optimaliseren bedrijventerreinen met kansen voor functiemenging
- Zoekgebied flexibele (nieuwe) kantoorconcepten en innovatieve woon-werkconcepten.

Doorkijk naar de toekomst

- » Kantoren: zoekgebied centraal tot 4000m2 > geen ruimte. Ander soort type kantoren?
- » Hotspots: hoe gaan we daar mee om?
- » Bedrijventerreinen brancheervaging: behouden met huidige activiteiten of schoonvegen ?
- » Leefbaarheid: detailhandel in de wijk of concentratie van retail in de grote centra?

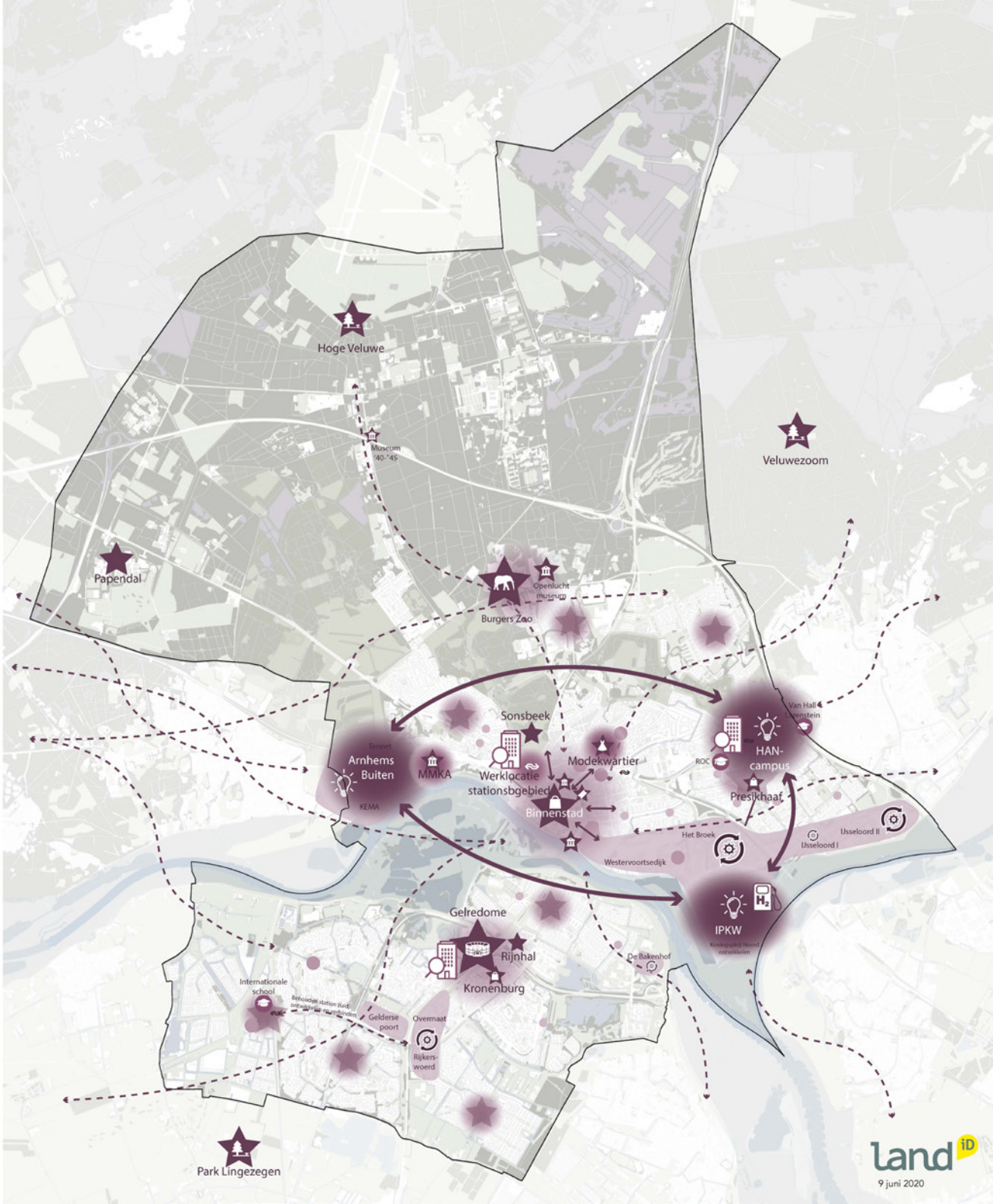

land iD

9 juni 2020

kansenkaart mobiliteit

Ambities

Sociale, economische en duurzame mobiliteit:

- Sociale mobiliteit: mobiliteit voor iedereen! Een evenwichtige inzet op fiets, hoogwaardig openbaar vervoer, ander autogebruik in de toekomst.
- Economische bereikbaarheid: faciliteren van een mix van fiets, (H)OV en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten.
- Duurzame mobiliteit: verbeterde luchtkwaliteit, minder geluidshinder en een integrale parkeerstrategie per buurt/wijk. Daar waar stad extra groeit invulling van HOV waarin spoor een belangrijke rol inneemt. Groei van de stad faciliteren door een hoogwaardig ov-netwerk.

Regionale positie

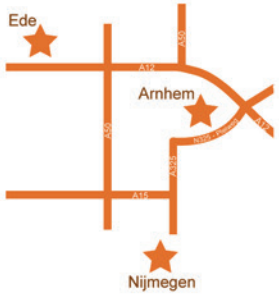

Kansen

1. Toegang naar Arnhem versterken en doorgang ontmoedigen;
2. Kiezen voor geschikte inzet van auto, fiets en openbaar vervoer;
3. Inzet op duurzame modaliteiten, zowel t.a.v. 'systemen' als gedrag.

Auto

Huidige situatie: stadsring = regioring

Kans: A15 verbinden met A12

- Robuust autonetwerk van snelwegen
- Secundair robuust autonetwerk
- Uitwisselpunten
- Radialen met autoverkeer als prioriteit
- Focus op toegang i.p.v. doorgaand verkeer
- Radialen met HOV als prioriteit
- Stations: ontwikkeling tot knooppunten
- Spoorknoop Oost
- Bestaande pontverbindingen
- Mogelijkheid voor nieuwe pontverbindingen
- Beoogde transferpunten
- Snelfietspaden
- Hotspots: intensieve mobiliteitspunten
- Leefbare wijken: evenwichtige inzet op fiets, hoogwaardig openbaar vervoer, auto en parkeren

land iD

9 juni 2020

kansenkaart energie

Ambities

- Vermindering van CO_2-uitstoot: klimaatneutraal in 2050 en verbeterde luchtkwaliteit, gezondheid en woonkwaliteit
- Toekomstbestendige economie die draait op schone energiebronnen als zon en wind
- Inzetten op volledig uitstootvrije (zero emissie) deelmobiliteit efficiënte stadslogistiek
- Wijkgerichte aanpak met gereed maken van woningen en gebouwen: isoleren, van het gas af, energie opwekken en op zoek naar duurzame warmtebronnen
- Huidige vervoersmiddelen verduurzamen en mobiliteitssyteem veranderen
- Energie besparen, hergebruik en opwekken bij bedrijven en industrie
- tegengaan van energiearmoede

huidige energielabels woningen

Kansen

- Kansrijke wijken: onderzoeken of de wijk of buurt voor 2030 van het aardgas af kan
  - Warmtenet
  - All electric
- WvdT Wijken van de Toekomst
- Overige wijken/gehele stad: gebouwgebonden verduurzaming (o.a. isoleren, zon op dak, etc.)
- Aanwijslocaties (te realiseren) zonnevelden
- Aanwijslocaties windturbines
- Onderzoeklocatie windturbines
- Openbare waterstoftankstations IPKW en energieopslag
- Energiehub (zon/wind) op vliegveldbasis Deelen
- Huidige stadswarmtenet
- Duurzame bronnen zoeken; zoeken naar geschikte locaties voor windenergie
- Zoeken naar wijkgerichte, lokaal gedragen oplossingen
- Alle Arnhemmers doen mee

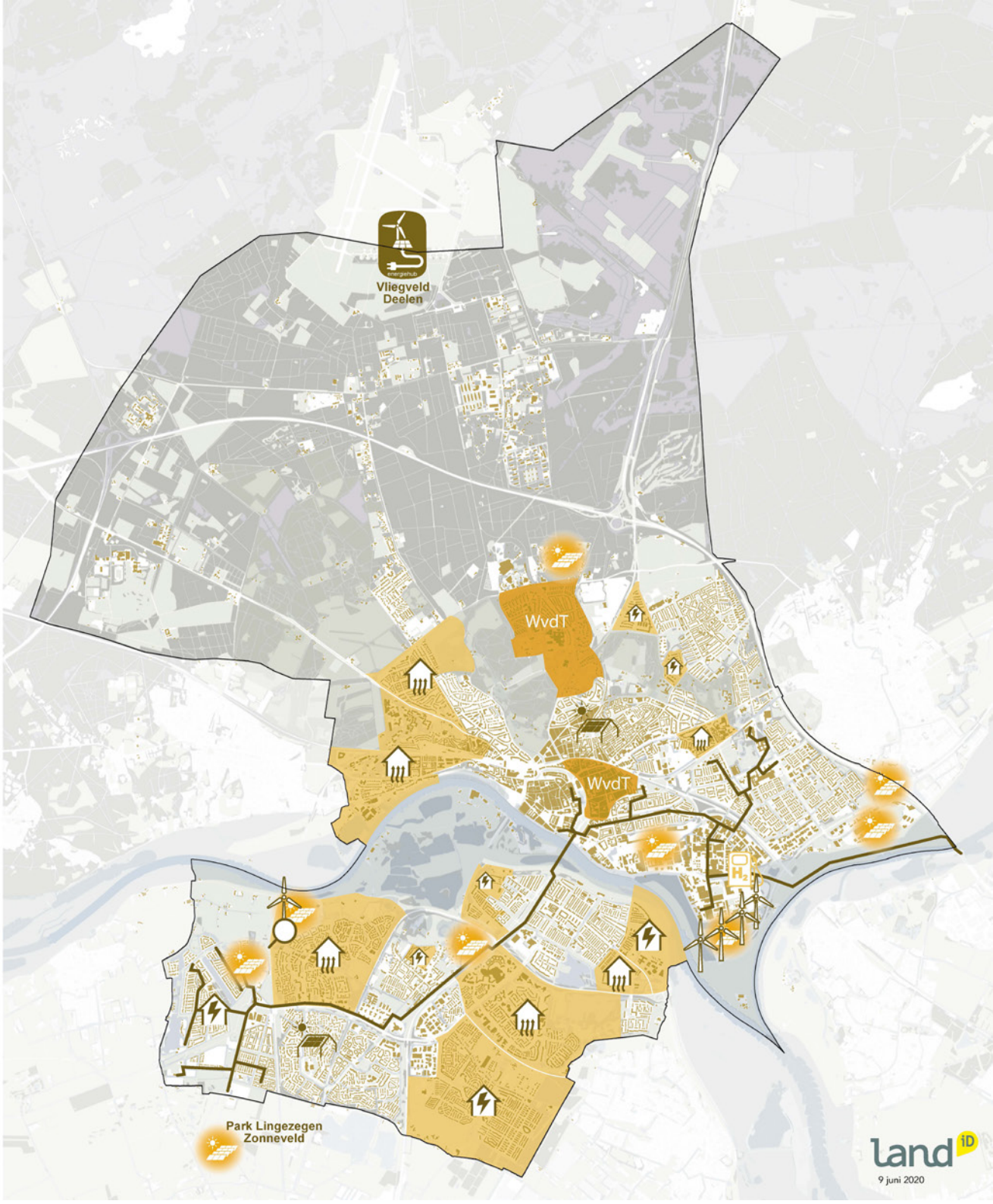

land iD

9 juni 2020

kansenkaart leefomgeving

Ambities

Natuur en landschapswaarden zijn belangrijke vestingscriteria.

- Groene leefomgeving behouden en waar nodig versterken, ondanks groei in woningbouw en economische vooruitgang
- Kwalitatief groen in de stad inzetten tegen wateroverlast, hittestress en vervuilde grond en voor biodiversiteit en aaneengesloten habitats.

Regionale positie

Ontwikkelingen en bestaand beleid

- Behouden van de (cultuur)landschappelijke waarde en boomstructuren, die zorgen voor de identiteit van Arnhem als groene aantrekkelijke stad
- Versterken van de natuurbeleving van Arnhemmers in of nabij hun leefomgeving
- Samenhangend netwerk van functionele en recreatieve routes in het groen
- Zorgen voor ontmoetingsplekken die passen bij de wijkbewoners en gebruikers van de openbare ruimte
- Klimaatbestendige, schone en gezonde leefomgeving
- Structureren van ondergrondse infrastructuur om groene ambities en waarden te realiseren
- Samenwerkingsverbanden met opleidingen om groene doelen en opgaven te realiseren
- Samenwerken met partners om bedrijventerreinen te vergroenen
- Kwalitatieve leefomgeving in alle wijken

Kansen

Groenstructuur Arnhem

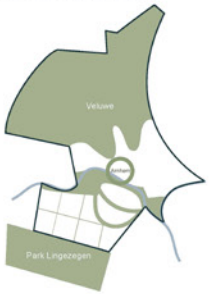

Landschap & ecologie

- Versterken groenblauwe raamwerk van groenstructuren en hoofdstructuur versterken
- Natuurinclusief bouwen (gehele stad)
- Biodiversiteit vergroten (gehele stad)
- Verbindingen met omliggende natuurgebieden

Klimaatadaptatie openbare ruimte

- Water in gebied vasthouden en afkoppelen
- Tegengaan van hittestress:
  - Vergroenen openbare ruimte en verbeteren groeiomstandigheden bomen
  - Versterken dalwind
  - Verkoelende werking omgeving en uiterwaarden benutten
- Stimuleren beweging en ontmoetingen met vergroenen van de openbare ruimte

Gezonde leefomgeving

- Verbeteren milieukwaliteit
- Koele beschaduwde routes en schaduwplekken door de stad

land iD

9 juni 2020

GEMEENTE
Arnhem